

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
BİTLİS EREN UNIVERSITY

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Graduate School of
Social Sciences

BİTLİS

Epigrafik ve Tasvirli Bulgularda Yeni Assur

Kralığı Savaş Ganimetleri

Suat AYAKAN

Yüksek Lisans Tezi

Arkeoloji Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Atiye Bahar MERGEN

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ / ERZURUM ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

EPİGRAFİK VE TASVİRLİ BULGULARDA YENİ ASSUR KRALLIĞI
SAVAŞ GANİMETLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SUAT AYAKAN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ATIYE BAHAR MERGEN

ARALIK 2020

BİTLİS

T.C
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum “EPİGRAFİK VE TASVİRLİ BULGULARDA YENİ ASSUR KRALLIĞI SAVAŞ GANİMETLERİ” başlıklı tezde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 16/12/2020

Suat AYAKAN

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

E-posta [REDACTED]

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

“EPİGRAFIK VE TASVİRLİ BULGULARDA YENİ ASSUR KRALLIĞI SAVAŞ GANİMETLERİ” başlıklı yüksek lisans tezi Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır 12/16/2020

Tezi Hazırlayan:

Suat AYAKAN

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi A. Bahar MERGEN

Arkeoloji Anabilim Dalı Başkanı:

Doç. Dr. Yunus Levent EKİNCİ

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

TEZ ONAY SAYFASI

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı öğrencisi, Suat AYAKAN tarafından hazırlanan “Epigrafik ve Tasvirli Bulgularda Yeni Assur Krallığı Savaş Ganimetleri” adlı Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 16/12/2020 tarihinde, saat 15:30’da yapılmış ve tezin oy birliği ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

JÜRİ: İMZA Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Atiye Bahar MERGEN

Bitlis Eren Üniversitesi, Arkeoloji Anabilim Dalı,

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak YL / Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Atiye Bahar MERGEN

Bitlis Eren Üniversitesi, Arkeoloji Anabilim Dalı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak YL / Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Bilcan GÖKÇE

Bitlis Eren Üniversitesi, Arkeoloji Anabilim Dalı,

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak YL / Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Esra KAÇMAZ LEVENT

Batman Üniversitesi, Arkeoloji Anabilim Dalı,

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak YL / Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 08.12.2020 tarih ve 50-3 sayılı kararıyla jüri tarafından kabul edilmiş bu çalışmanın yüksek lisans tezi olarak kabulü onaylanmıştır.

16 / 12/ 2020

Prof. Dr. Zeki ARGUNMAN

Enstitü Müdürü

T.C.
Bitlis Eren Üniversitesi- Erzurum Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans, Aralık 2020

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Atiye Bahar MERGEN

Suat AYAKAN

**EPİGRAFİK VE TASVİRLİ BULGULARDA YENİ ASSUR KRALLIĞI
SAVAŞ GANİMETLERİ**

ÖZET

M.Ö. I. Binde Mezopotamya’da kurulmuş olan Yeni Assur Krallığı, döneminin ekonomik, siyasi, dini ve askeri alanlarda güçlü uygarlıklarından biridir. Çekirdek bölgesi Mezopotamya’da Kuzey Irak olmakla birlikte krallarının izlemiş olduğu genişleme politikası neticesinde devletin sınırları batıda Akdeniz, doğuda Halep ve kuzeyde Güneydoğu Toroslar’a kadar uzanmıştır. Genişleme politikası izleyen Assurlular, için savaş stratejisi de oldukça önemlidir. Bu anlamda önemli taktikler kullanmışlardır. Assurlular savaşı sadece genişleme politikası için yapmamışlardır. Bu savaşlar neticesinde ülkelerinin insan gücüne ve ekonomisine de katkılar sağlamışlardır. Dönemin epigrafik ve tasvirli bulgularından Yeni Assur Krallığı’nda savaş ganimetlerinin de önemli bir yerinin olduğu anlaşılmaktadır. Yeni Assur krallarından II. Assur-dan, II. Adad-nirari, II. Tukulti-ninurta, II. Asur-nasir-apli, III. Shalmeneser, II. Sargon, Sennaherib, V. Şamsi-Adad ve III. Adad-nirari’ye ait yazılı kaynaklarda birçok konu ile birlikte savaş ganimetlerine dair veriler de bulunmaktadır. Söz konusu krallar çevre bölgelere yapmış oldukları askeri seferlerde ganimet olarak insanlar, hayvanlar, ahşap ve fildişi eserler, maden ve metal eserler ile tekerlekli taşıtları almışlardır. Ganimetlerin ülkelere sevkியatında hem nehir/deniz hem de kara yolu ulaşımından faydalanmışlardır. Nehir/deniz yolunda kayıklardan, kara yolunda ise iki tekerlekli yük taşıtlarından istifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Ganimet, Savaş, Epigrafya, Ortostat, Kabartma

Republic of Turkey
Bitlis Eren University - Erzurum Atatürk University
Institute of Social Sciences
Department of Archeology
Master Degree, December 2020
Consultant: Dr. Atiye Bahar MERGEN
Writtenby: Suat AYAKAN

**THE NEO ASSYRIAN KING’S WAR BOOTS IN EPIGRAPHIC AND
ILLUSTRATED FINDINGS
ABSTRACT**

Established at Mesopotamia in B.C I. millennium, New Assyrian Empire was one of the powerful and advanced civilization of its time in fields of economics, political, religion and military. Assyria was mesopotamia-North Iraq centered but with the expansion policies of Assyrian Kings, country’s borders was widened through Mediterranean to the west, Aleppo to the east and southeast Taurus Mountains to the north. Assyrians followed an expansion policy therefore war strategies was important for them. They used important strategies for wars. Assyrians did not wage war against other nations only because they followed an expansion policy. Because of these wars Assyrians improved their economical power and man power. It can be understood from epigraphic and descriptive findings that spoils of war contained an important role for the kingdom. There are many findings about spoils of war along with other topics in written sources belongs to kings of New Assyria II. Assur-dan, II. Adad-nirari, II. Tukulti-ninurta, II. Asur-nasir-apli, III. Shalmeneser, II. Sargon, Sennacherib, V. Šamsi-Adad and III. Adad-nirari. Kings mentioned above started military actions against nearby factions. Result of these military actions Assyrians acquired humans, animals, woods, ivory goods, minerals, metal goods and wheeled vehicles as spoils of war. Both sea/river and land transportation were used to deliver spoils of war to their country. Boats were used for sea transportation and two wheeled vehicles were used for land transportation.

Keywords: Loot, War, Epigraphy, Orthostats, Relief

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
HARİTALAR LİSTESİ	v
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
GRAFİK LİSTESİ.....	vii
ÇİZİMLER LİSTESİ	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR	xi
ÖNSÖZ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ VE SİYASİ ARAŞTIRMALAR İLE FİZİKİ COĞRAFYA

1.1. Kazı ve Araştırma Tarihçesi.....	3
1.2. Siyasi Tarihçe.....	4
1.3. Fiziki Coğrafya.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

SAVAŞ STRATEJİSİ

2.1. Arkeolojik ve Epigrafik Veriler ışığında Yeni Assur Savaş Stratejisi.....	10
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EPİGRAFİK VE TASVİRLİ BULGULARDA YENİ ASSUR KRALLIĞI SAVAŞ GANİMETLERİ

3.1. EPİGRAFİK KAYNAKLAR.....	14
3.1.1. II. Assur-dan (M.Ö. 934-912)	14
3.1.2. II. Adad-nirari (M.Ö. 911-891)	15
3.1.3. II. Tukulti-ninurta (M.Ö. 890-884)	17
3.1.4. II. Asur-nasir-apli (M.Ö. 883-859)	18
3.1.5. III. Shalmeneser (M.Ö. 858-824).....	21

3.1.6. V. Şamsi-Adad (M.Ö. 823-811).....	24
3.1.7. V. III. Adad-nirari (M.Ö. 810-783).....	25
3.1.8. II. Sargon (M.Ö. 721-705)	25
3.1.9. Sennaherib (M.Ö. 704-681)	26
3.2. TASVİRLİ BULGULAR	29
3.2.1. Balawat Tunç Kapı Kabartmaları.....	29
3.2.2. Saray Kabartmaları.....	30
3.2.3. Dikilitaşlar (Obeliskler)	31
3.2.4. Fildişi Eserler	32
3.3. GANİMET TÜRLERİ.....	33
3.3.1. İnsanlar.....	33
3.3.2. Hayvanlar	33
3.3.3. Tekstil Ürünleri	34
3.3.4. Maden ve Metal Eserler	35
3.3.5. Ahşap ve Fildişi Eserler	37
3.3.6. Tekerlekli Taşıtlar	37
3.4. SAVAŞ GANİMETLERİNİN NAKLİ	38
3.4.1. Karayolu.....	38
3.4.1.1. İki Tekerlekli Yük Taşıtları.....	38
3.4.2. Nehir/Deniz Yolu	39
3.4.2.1. Kayıklar.....	39
3.4.2. Kelekler.....	39
SONUÇ	41
KAYNAKLAR	44
HARİTALAR.....	47
TABLolar.....	49
GRAFİK.....	51
ÇİZİMLER.....	53

ÖZGEÇMİŞ	65
----------------	----

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1. Assur Krallığı'nın Tarihsel Gelişimi (Sürün 2017: 101, Harita 1)

Harita 1.2. Mezopotamya ve Çevresi (Sürün 2017: 101, Harita 1)

TABLOALAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Yeni Assur Dönemi Yazılı Kaynaklardan Geçen ve Yeni Asur Kralları Çevre Bölgelere Yaptığı Seferler

Tablo 3.2. Yeni Assur Dönemi Epigrafik ve Tasvirli Kaynaklardan Geçen Ganimet Türleri

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 3.1. Yeni Assur Krallarına ait Çivili Yazılı Metinlerin Sayısal Değerleri

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 3.1. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Sarugu şehrinden ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 8)

Çizim 3.2. Balawat Tunç Kapı kabartmasında bilinmeyen bir şehirden ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 34)

Çizim 3.3. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Suhu şehrinden ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 36)

Çizim 3.4. Balawat Tunç Kapı kabartması Karkamış'tan ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 58)

Çizim 3.5. Balawat Tunç Kapı kabartmasında ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 62)

Çizim 3.6. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Fenike'den ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 64)

Çizim 3.7. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Fenike'den ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 66)

Çizim 3.8. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Suhu'dan ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 68)

Çizim 3.9. Balawat Tunç Kapı kabartmasında ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 72)

Çizim 3.10. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Fenike'den ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 80)

Çizim 3.11. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Azamu'dan ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008: Fig. 82)

Çizim 3.12. Nimrud Kuzeybatı Sarayı Taht Odasında ganimet (Barnett, 1975: Pl. 31)

Çizim 3.13. Nimrud Merkezi Saray kabartmasında ganimet (Barnett, 1975: Pl. 53)

Çizim 3.14. Nineveh Güneybatı Sarayı Oda XXXVI ve XXXVIII (Barnett, 1975: Pl. 68)

Çizim 3.15. Nineveh Güneybatı Sarayı Oda XXXVI ve XXXVIII (Barnett, 1975: Pl. 78)

Çizim 3.16. Ataun kentinden ele geçirilen ganimetler (Sevin 2010: Res. 182)

Çizim 3.17. Sahrina kentinden ganimet (Sevin 2010: Res. 198)

Çizim 3.18. Ganimet sayımı (Sevin 2010: Res. 199)

Çizim 3.19. Nineveh Assurbanipal Sarayı (Barnett, 1975: Pl. 165)

Çizim 3.20. Nineveh Kuzey Sarayı kabartmasında ganimet (Sevin, 2010: Res. 246)

Çizim 3.21. Dur-Şarrukin Sarayı kabartmasında (Sevin, 2010: 164)

Çizim 3.22. Kalhu Orta Saray kabartmasında ganimet (Sevin, 2010: Res. 92)

Çizim 3.23. Dikilitaş kabartmasında ganimet alımı (Sevin 2010: Res. 61)

Çizim 3.24. Fildişi üzerinde ganimet (Mallowan 1967: Fig. 67)

Çizim 3.25. Fildişi üzerinde ganimet (Mallowan 1967: Fig. 100)

Çizim 3.26. Fildişi üzerinde ganimet (Mallowan 1967: Fig. 101)

Çizim 3.27. Sal (Kelek) (<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/32.143.4>, Pl. LXII/ Fig. 2)

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
Çiz.	Çizim
Lar I.	Ancient Records Of Assyria and bablonia I
Lar II.	Ancient Records Of Assyria and bablonia II
Lev.	Levha
M.Ö.	Milattan Önce
Pl.	Plate
Res.	Resim
Taf.	Tafel
Vb.	Ve benzeri

ÖNSÖZ

Lisans eğitimim sırasında Mezopotamya Arkeolojisine ilğim oldukça fazlaydı. Yüksek Lisans'ta Assur Krallığı üzerine tez yapan arkadaşlarımla tez çizimlerini yapmam da bunda oldukça etkili oldu. Böylelikle Yeni Assur Krallığı dikkatimi çekmiş ve ilerleyen süreç içerisinde artık ilgi alanım olmuştu. Yüksek Lisans ders aşamasında danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi A. Bahar MERGEN ile yaptığımız fikir alışverişini neticesinde Yeni Assur Krallığı üzerine çalışmaya karar verdim. Yaptığım literatür çalışmaları sonucunda Yeni Assur Krallığı'nda savaş ve ordu üzerine birçok çalışmanın olduğunu tespit ettim. Ancak savaşın önemli bir bölümünü oluşturan ganimetler üzerine çalışmaların az olması bu konuya olan ilgimi arttırdı.

Bu tez konusunun belirlenmesinde ve hazırlık aşamasında yardımlarını, bilgi ve birikimi, ilgisini, hoşgörüsü, engin sabrı ve desteğini esirgemeyen, danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi A. Bahar MERGEN'e teşekkür ederim. Ortak enstitü programı ile Erzurum'da eğitim gördüğümüz süre zarfında bilgi ve tecrübeleri ile büyük katkı sağlayan değerli hocalarım Prof.Dr. Mehmet IŞIKLI ve Dr.Öğr. Üyesi Rabia AKARSU'ya teşekkürü bir borç bilirim. Tez konumu paylaştığımdaki yönlendirmeleri, bilgi ve birikimi ile arşivinden faydalandığım lisans, yüksek lisans deneyimim boyunca her daim yanımda olup desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Bilcan GÖKÇE'ye de ayrıca teşekkür ederim. Kaynaklarından yararlandığım Dr. Öğr. Üyesi Dr. Esra KAÇMAZ LEVENT'e teşekkürü bir borç bilirim. Tez çalışmasında metinlerin İngilizce çevirilerinde yardımını esirgemeyen arkadaşım Halise TÜRKER ve Ali EREN'e sonsuz teşekkür ederim. Tez çalışmam süresince fikirlerini benden esirgemeyen Melike AKTAŞ'a ve Batuhan GÖÇ'e teşekkür ederim. Ayrıca, yüksek lisans eğitimine beraber başlayıp bütün zorlu koşulları yendiğimiz ve güzel günlerde birlikte sevindiğimiz değerli Arkeolog arkadaşlarım Serap Lale IŞIK ve Bahar ELBİR'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak tez çalışmam boyunca maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Suat AYAKAN

BİTLİS, 2020

GİRİŞ

Assur tarihinin son dört yüz yıllık evresi (M.Ö. 1000-612) “Yeni Assur Dönemi” olarak bilinmektedir. Bu dönemde krallık tüm Aşağı ve Yukarı Mezopotamya, Batı İran, Suriye, Doğu Akdeniz ve hatta Anadolu’ya; Çukurova ve Toroslar’a değin egemen ve güçlü bir imparatorluk haline gelmiştir.¹ Assurlular, M.Ö. I. Binde Mısır, Kıbrıs, İran, Suriye, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’ya çoğunlukla ekonomik amaçlı seferler düzenlemişlerdir. Nitekim çevre bölgelere yapmış oldukları askeri seferler ile ilgili verileri obeliskler, duvar resimleri, kabartmalar ve çeşitli eserler (mühür, fildişi, maden ve metal eserler vb.) üzerinde tasvir etmişlerdir. Tasvir sanatında çevre bölgelerden alınan ganimet türlerine ve bunların sevkiyatına da rastlanır.

Tez çalışmamın amacı; arkeolojik buluntular, epigrafik ve tasvirli bulgularda Yeni Assur Krallığı savaş ganimetlerini değerlendirmektir. Bu amaçla, Yeni Assur Krallığı’nda savaş stratejisi, savaş ganimetlerinin nakli ve ganimet türleri çalışılmıştır. Ayrıca bizden önce Yeni Assur Krallığı’nda savaş ganimeti üzerine yapılmış olan çalışmalar da tez kapsamına alınmıştır.

Tez çalışmamızın **I. Bölüm**’ünde Yeni Assur Krallığı’nın tarihçe ve coğrafyası verilmiştir. Tarihçe kısmı kazı ve araştırma ve siyasi tarihçe olarak sınıflandırılmıştır. Bu bölümde günümüze kadar devam eden ve tamamlanmış arkeolojik kazı çalışmaları ve yüzey araştırmaları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Assur epigrafisi konusunda yapılmış incelemelere de değinilmiştir. Coğrafya kısmında ise Assur’un çekirdek bölgesi olan Kuzey Irak Bölgesi’nin iklimi, nehirleri ve ulaşım ağı değerlendirilmiştir. Söz konusu bölümde Yeni Assur Krallığı’nın sınırları da ele alınarak tarihçesi ile coğrafi özelliklerini ortaya konulması, askeri seferlerin gerçekleştirildiği bölgeler ve buralardan alınan ganimetlerin anlaşılması açısından kolaylık sağlayacağı muhakkaktır.

II. Bölüm “Arkeolojik ve Epigrafik Veriler Işığında Yeni Assur Savaş Stratejisi” olarak isimlendirilmiştir. Bu başlık dönemin yazılı kaynakları ve tasvirli eserleri

¹V. Sevin, *Yeni Assur Sanatı I Mimarlık*, Ankara 1999, s. 7.

ışığında ele alınmıştır. Savaş ganimetleri konusuna geçmeden kısaca bu konu hakkında bilgi vermek çalışmaya zenginlik katacaktır.

III. Bölüm “Epigrafik ve Tasvirli Bulgularda Yeni Assur Krallığı Savaş Ganimetleri” olarak adlandırılmıştır. Bu bölüm de “Ganimet Türleri” ve “Ganimetlerin Nakli” olmak üzere iki alt başlığa ayrılmıştır. “Ganimet Türleri” başlığı altında yazılı veriler ve tasvirli eserler (obeliskler, kabartmalar, mühürler ve fildişi eserler) temel alınarak insanlar, hayvanlar, madenler, kereste, dokumalar, silahlar, kaplar ve takılara yer verilmiştir. İkinci alt bölüm olan “Ganimetlerin Nakli” bölümünde ise arkeolojik buluntular, yazılı veriler ve tasvirli eserler ışığında “Karayolu”, “Nehir/Deniz Yolu” olmak üzere iki alt başlık altında gruplandırılmıştır. Söz konusu alt başlıklar kendi içinde değerlendirilmiştir.

IV. Bölüm olan Sonuç kısmında ise daha önce ele alınmış olan bölümlerden yola çıkılarak yeni değerlendirmeler yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ VE SİYASİ ARAŞTIRMALAR İLE FİZİKİ COĞRAFYA

1.1. Kazı ve Araştırma Tarihçesi

Yeni Assur Dönemi ile ilgili bilimsel araştırmalara 19. yüzyıl itibari ile başlamıştır. ² Böylelikle yüzey araştırmaları ile birlikte ilk kazılar da gerçekleştirilmiştir. İlk kazılara en iyi örnek İngiliz koleksiyoncu C. J. Rich başkanlığında 1820 tarihinde Assur'un önemli merkezlerinden Niniveh (Koyuncuk) sitadelinde yapılan çalışma gösterilebilir. Niniveh kentinde sadece C. J. Rich değil aynı zamanda P. E. Botta'da çalışmalar yapmıştır. Assur kralı II. Sargon tarafında inşa edilen Dur-şarrukin (Khorsabad) kentinin kazısını ise 1843-1844 yılları arasında P. E. Botta ve E. N. Flandin birlikte yürütmüşlerdir³. Bunların yanı sıra A. H. Layard 1845 yılında Kalhu (Nimrud) kazılarını ve Ninive'de Yeni Assur kralı Sanherib'in (M.Ö. 704-681) sarayını ortaya çıkarmıştır.⁴

V. Place 1851-1855 yıllarında dört sezon Dur-şarrukin'de çalışma yapmıştır. Yine 1851'de H. C. Rawlinson, Kalhu Kuzeybatı Sarayı ve Ninurta Tapınağı'nda çivi yazılı tabletler bulmak amacıyla kazı gerçekleştirmiştir. Ayrıca H. Rassam Kalhu kentinde yaptığı kazı çalışmalarında Merkezi Saray, III. Adad-nirari Sarayı'nın bir kısmını ve Nabu Tapınağı'nı tespit etmiştir. Bunların yanı sıra W. K. Loftus aynı yıl hem Kalhu hem de Ninive'de kazılar yürütmüştür.⁵

Yeni Assur çivi yazılı metinleri üzerine çalışmalar 1855 yılından sonra başlamıştır. Çivi yazılı metinler üzerine ilk olarak G. Smith ve A. H. Rassam çalışmalar yapmışlardır. Yeni Assur kazıları ile ilgili sistematik çalışmalar ise 1927 yılında başlamıştır. R. C. Thompson tarafından Ninive'de ve F. Thureau-Dangin başkanlığında Kuzey Suriye'de Hadatu'da (Arslantaş) ile Til Barsip'de (Tell Ahmar)

² V. Sevin, *Yeni Assur Sanatı I Mimarlık*, Ankara 1999, s. 17.

³ G. Loud, C. B. Altman, *Khorsabad, Part II: The Citadel and the Town*, Chicago 1938, s. 3; M. Botta, *Discoveries at Nineveh*, London 1850.

⁴ A. H. Layard, *Niniveh and its Remains I-II*, London 1849; Sevin, ss. 17-18; M. T. Larsen, *The Conquest of Assyria: Excavations in an Antique Land 1840-1860*, London 1996, ss. 70-78; A. Green, "Julius Weber (1838-1906) and the Swiss Excavations at Nimrud in c.1860 together with Records of Other Nineteenth-Century Antiquarian Researches at the Site", J. E. Curtis, H. McCall, D. Collon, L. a.-G. Werr (eds.), *New Light on Nimrud: Proceedings of the Nimrud Conference 11th-13th March 2002*, London 2018, ss.23-29.

⁵ Sevin, s. 18.

gerçekleştirilmiş olan kazılar bunlara örneklerdir. Nitekim bu kazılar Yeni Assur eyalet kentleri hakkında veriler de sağlamıştır.⁶

II. Dünya Savaşından hemen sonrada Yeni Assur coğrafyasında kazı çalışmaları devam ettirilmiştir. M. E. L. Mallowan 1974-1978 tarihlerinde dört sezon Kalhu'da II. Aşşur-nasir-apli dönemine tarihlenen Yanık Saray ile II. Şalmaneser'in (M.Ö. 858-824) ekal maşartisinde kazılar yürütmüştür. Yine Mallowan 1956 ve 1957 yıllarında iki sezon Balawat kentinde çalışmıştır.⁷

*“Irak ve Kuzey Suriye dışında Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde de Assur izleri taşıyan yerleşimler söz konusudur. Nitekim bu yerleşim yerlerinde de çalışmalar yapılmıştır. 1951-1952 yılları arasında S. Lloyd ve N. Gökce tarafından Urfa'nın 16. km. güneyindeki Sultantepe'de kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Böylelikle bir tapınağa ilişkin çivi yazılı tabletlerden oluşan arşiv ortaya çıkarılmıştır. Yine S. Lloyd ve N. Gökce Assur'un son başkenti Harran'da çalışmalar yürütmüşlerdir. Ayrıca Diyarbakır il merkezinin 40 km. güneydoğusunda bulunan Üçtepe (Kurkh) Höyüğü'nde 1988-1992 yılları arasında V. Sevin tarafından kazılar başlatılmıştır. Söz konusu kazıda höyüğün 7-8. yapı katlarının Yeni Assur'a ait olduğu tespit edilmiştir. Yine Diyarbakır ili, Bismil ilçesinin güneydoğusunda bulunan Ziyaret Tepe Höyüğü'nde de T. Matney başkanlığında 2001 yılında başlayan ve devam eden kazı çalışmalarında Yeni Assur Dönemi kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Bunların yanı sıra Diyarbakır ili, Bismil ilçesinin yaklaşık 10 km. güneydoğusunda; Yenice Köyü; İnardı mezarısı sınırı içinde konumlanan Kavuşan Höyüğü'nün III. yapı katı Yeni Assur'a denk gelmektedir”.*⁸

1.2. Siyasi Tarihçe

Assur Krallığı Erken, Orta ve Geç olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır⁹. Yeni Assur Krallığı II. Aşşur-dan (M.Ö. 934-912) ve oğlu II. Adad-nirari (M.Ö. 911-891) dönemleri ile başlamıştır. Söz konusu krallar Assur kentleri Kalhu ve Ninive'nin güvenliklerini sağlamış ve akabinde Arami ve Nairi beylikleri üzerine yaptıkları askeri seferlerde başarılar elde etmişlerdir. Kral II. Adad-nirari Yeni Assur Krallığı sınırlarını

⁶Sevin, s. 20.

⁷Sevin, s. 21.

⁸ Y. Sürün, *Arkeolojik Veriler Işığında Yeni Assur'da Av ve Avcılık*, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2017, s. 2.

⁹E. Cassin, *Fisher Weltgeschichte 3, Die Altorientalischen Reiche II*, Frankfurt 1966, ss. 70-101.

Habur Bölgesi'ni de içine alacak şekilde genişletmiş ve Hanigalbat'ı vergi ve haraca bağlamıştır. Bunların yanı sıra II. Adad-nirari Babil ile antlaşma yaparak Assur'un güney sınırını koruma altına almıştır.¹⁰

II. Adad-nirari'den sonra tahta kral Tukulti-Ninurta da (M.Ö. 890-884) geçmiştir. Tukulti-Ninurta ilk iş olarak Yukarı Dicle Bölgesi ve Van Gölü civarındaki Nairi beylikleri üzerine askeri sefer gerçekleştirmiştir. Bu kral döneminde Babil ile olan iyi ilişkiler bozulmuştur. Bu nedenle Tukulti-Ninurta Babil'e sefer düzenlemiştir. Bu kralın en büyük icraatlarından biri ise Anadolu'nun kuzeyinde bulunan Muşkularla mücadele etmiş olmasıdır.¹¹

II. Adad-nirari'nin başlatmış olduğu genişleme politikası kral II. Assur-nasir-apli (M.Ö. 883-859) ile doruğuna ulaşmıştır. II. Assur-nasir-apli bayındırlık faaliyetlerine önem vermiştir. Yine ilk kez bu kral döneminde Assur'un başkenti değişmiş ve başkent Kalhu kenti olarak değişmiştir. Krallığı boyunca gerçekleştirmiş olduğu seferlerini doğu ve güneydoğu yönünde, Diyala bölgesine; Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yukarı Dicle'ye yapmıştır. Ayrıca Yine Kuzey Suriye üzerinden Bit-Adini adlı Arami Krallığı üzerine de askeri seferler yapmıştır.¹²

Yeni Assur kralı III. Shalmeneser (M.Ö. 858-824) döneminde 34 yıl tahtta kalmış ve çevre bölgelere toplam 34 sefer gerçekleştirmiştir. Kral, Bit-Adini isimli Arami Krallığı'nı Assur eyaletine dönüştürmüş ve Doğu Anadolu yüksek yaylasında bulunan aşiretler üzerine seferler yapmıştır. III. Shalmeneser'in son dönemlerinde ülkede iç karışıklıklar baş gösterdi ve yirmi yedi kent ayaklandı. (LAR I, 1926: yazıt no. 715; Sevin, 1999: 10). Böylelikle Assur zayıflama ve çöküş sürecine girdi. Bu dönemin belkide en önemli olayı Assur için büyük bir tehlike oluşturacak olan Urartular'ın ortaya çıkmasıdır.¹³(Sevin, 1999: 10-11; Köroğlu, 2006:163-164).

70-80 yıl sürecek kargaşa döneminde III. Shalmeneser'den sonra tahta V. Şamşi-Adad (M.Ö. 823-811) geçer. V. Şamsi-Adad isyanların büyük çoğunluğunu

¹⁰ K. Köroğlu, *Eski Mezopotamya Tarihi*, İstanbul 2006, ss. 154-155.

¹¹ Albert Ten Olmstead, "The Calculated Frightfulness of Ashur Nasir Apal", JAOS, Vol. 38, 1918, s. 213; Köroğlu, s. 155..

¹² Köroğlu, ss. 156-159.

¹³ L. Delaporte, *Mesopotamia The Babylonian and Assyrian Civilization*, Londra 1996, s. 250; Sevin, ss. 10-11; Köroğlu, ss. 163-164.

bastırır.¹⁴Bunların yanı sıra kral Assur Krallığı'nın at ihtiyacı için Nairi ülkesine ve ganimet için Babil ülkesine seferler yapmıştır¹⁵. (Köroğlu, 2006:163).

V. Şamşı-Adad'ın ölümüyle birlikte Assur tahtına oğlu III. Adad-nirari (M.Ö. 810-783) geçti. Kral, Damaskus'u ele geçirmiş, Samaria, Sidon ve Tyre kentlerini haraca bağlamıştır.¹⁶ III. Adad-Nirari'den sonra Assur tahtına sırasıyla IV. Şulmanu-aşerid (MÖ 782-777), III. Aşşur'dan (M.Ö. 771-754), V. Aşşur-nirari (M.Ö. 753-746) geçmiştir. Söz konusu kralların icraatlarıyla ilgili bilgiler bulunmamaktadır.

III. Tiglat-pileser'in (M.Ö. 744-727) tahta çıkmasıyla birlikte Yeni Assur Krallığı buhran döneminden yavaş yavaş çıkmaya başlamıştır. Bu kral iç karışıklıkları bastırmış ve saltanatı sırasında yitirilmiş bölgeleri yeniden almıştır.¹⁷İlk kez “Sümer ve Akkad Ülkelerinin Kralı” unvanını kullanmıştır. Genişleme politikasına son verip krallığın sınırlarını daraltmıştır. III. Tiglat-pileser'in en büyük hedefi Urartuydu. Böylelikle Urartu kralı II Sarduri'yi (M.Ö. 756-735/30) Adıyaman/Gölbaşı'nda yapılan bir savaşta yendive Urartu başkenti Tuşpa'ya (Van) kadar ilerleyerek Urartu'nun Akdenize inme politikasını engellemiştir. Güneydoğu Anadolu'daki Hadatu'yu (Arslantaş) eyalet merkezi yaptı.¹⁸

III. Tiglat-pileser'den sonra başa geçen oğlu V. Şalmaneser (M.Ö. 726-722) dönemi hakkında bilgi mevcut değildir. Bu kraldan sonra Assur tahtına II. Sargon (M.Ö. 721-705) oturur. II. Sargon Kaldeli prens II. Marduk-apla-iddina ile askeri ve siyasi anlamda mücadele etmiştir. Diğer Assur krallarında olduğu gibi II. Sargon'da Kuzey Suriye'de bulunan Hamat'ı (Hama) Assur eyaletine çevirmiştir. M.Ö. 714 yılında Urartuları yenip, kutsal kentleri Muşasiri (*Ardini*) yağmaladı ve burada bulunan malzemeleri kendi ülkesine taşıdı. Bunların yanı sıra Tabal ve Muşku'larla (Phryg) olan sorunları diplomasi ve askeri seferlerle sonlandırmıştır.¹⁹

¹⁴Sevin, s. 10.

¹⁵Köroğlu, s. 163.

¹⁶Sevin, s. 10.

¹⁷ Köroğlu, s. 164.

¹⁸J. N. Postgate, *Taxation and Conscription in the Assyrian Empire*, 1974, s. 201; Sevin, s. 12; Köroğlu, ss. 165-167.

¹⁹ D. D. Luckenbill, *Ancient Records of Assyria and Babylonia II*, Chicago 1968, ss. 5, 13, 19-22.

II. Sargon'da sonra Assur tahtına Sanherib (M.Ö. 704-681) geçmiştir. Kral kendi dönemine kadar yapılan sınır genişletme politikasına son vermiştir. Ayrıca krallığın başkentini Kalhu'dan Ninive'ye taşıdı (LAR II, 1968: 13). Bu kral döneminde yapılmış olan askeri faaliyetler güneyde Babil Bölgesi'nde, batıda ise Anadolu ve Doğu Akdeniz kıyısında yürütülmüştü. Bu dönemde Asur ordusu M.Ö. 689 yılında Güney Mezopotamya'da başkaldıran kentleri ve Babil'i surları ve tapınaklarıyla yıktı. Baş Tanrı Marduk'un heykeli ve hazineleri Assur'a getirilmiştir. Kral, 701 yılında Filistin ile Fenike bölgelerine sefer düzenleyerek Yahuda Krallığı'nın kenti Lakiş'i (Tell et Duweir) almış ve Kudüsü haraca bağlamıştır. Kral, tapınakta dua ederken oğullarından biri tarafından suikaste kurban gitmiştir.²⁰

Sanherib'in ölümüyle Assur tahtına oğlu Aşşur-aha-iddin (M.Ö. 680-669) gelmiştir. 12 yıl tahta kalmıştır. Bu süre içerisinde öncelikle Babil'deki Bit Yakın kabilesinin yarattığı sorunları çözdü ve kuzeyde Kimmerler'i yendi. Kimmerlere son verebilmek için kızı Şeru a-eterat'ı İskit prensi Bartatua ile evlendirdi.²¹ Ayrıca M.Ö. 671 yılında Mısır'da egemenlik kurdu.²²

Aşşur-ban-apli (M.Ö. 668-627) tahta çıkar çıkmaz Mısır'daki ayaklanmayı sonlandırdı. Bu dönemde krallığın sınırları oldukça genişledi. Yine de kuzeydeki huzursuzluklar ve eyaletlerdeki karışıklıklar devam ediyordu. Aşşur-ban-apli Elam'ın başkenti Susa'ya girdi ve kendini Babil kralı ilan etti.²³

Aşşur-ban-apli'nin ölümü ile birlikte Yeni Assur çökmeye başladı. Kuzeyde Kimmer ve İskit göçebelerinin yarattığı huzursuzluklar, Med kabilelerinin bir krallık çevresinde birleşmesi ve son olarak da Babil'deki ayaklanmalar krallığın yıkılmasında rol almıştır. Böylelikle Assur İmparatorluğu M.Ö. 609 yılında yıkılmıştır.²⁴

²⁰Köroğlu, ss. 173-175.

²¹Sevin, s. 14.

²²Luckenbill, ss. 516, 530, 580.

²³Luckenbill, yazıt no 770, 776, 787.

²⁴Sevin, s. 15; Köroğlu, ss. 180-182.

1.3.Fiziki Coğrafya

Kuzey Mezopotamya’da hâkimiyet kurmuş olan Yeni Assur Krallığı; batıda Halep, doğuda Zağros Dağları, güneyde de Basra Körfezi arasında yer almaktadır. Söz konusu coğrafya Assurlulardan öncede yerleşimlere sahne olmuştur. Bu nedenle Assur’un egemenlik gösterdiği bu coğrafya için *Sümer, Akkad, Assyria ve Babyloniagibi* çeşitli isimlerde kullanılmıştır²⁵.

Kuzey Mezopotamya Bölgesi bitümen, kil ve tarımsal ürünler yönünden zengin olmakla birlikte maden, taş ve kereste açısından fakirdir. Arkeolojik verilerden Mezopotamya’da yaşayan toplumların ki buna Assurlularda dâhil olmak üzere bu tür malzemelerin Anadolu, K. Suriye, Akdeniz gibi çevre bölgelerden aldıkları bilinmektedir. Örneğin, volkanik obsidyen, Doğu Anadolu’da Van Gölü kıyısındaki Nemrut Dağı ve Bingöl Dağları’ndan; bakır Diyarbakır yakınlarındaki Ergani’den, kaliteli sedir, selvi ve ardıç ağaçları Lübnan ya da Amanoslar’dan temin ediliyordu²⁶.

Eski Çağ’da ulaşım, haberleşme ve ticarete yolların önemli olduğu bilinmektedir. Nitekim Yeni Assur Krallığı içinde yol güzergâhları ulaşım, haberleşme ve ticaretin yanı sıra askeri seferlerin gerçekleştirilmesinde de oldukça önemlidir. Çivi yazılı metinlerde yol “*harranu*”, krali yol “*harran šharri*” olarak tanımlanır. Yazılı metinler ile birlikte arkeolojik kalıntılarda yol güzergâhları hakkında veri sunmaktadır. Bu bağlamda Suriye ve Akdeniz kıyılarına doğru başlıca iki büyük yol devam eder. Bu yollardan ilki Bağdat’ın güneyindeki Sippar’dan başlayıp, Fırat kıyısını izleyerek Mari’ye (Tell Hariri), daha sonra çölü Tadmor (Palmyra) üzerinden aşarak Hums bölgesine ulaşır. Assur belgelerinde “*harran šarri*” (kral yolu) olarak tanımlanan bir yol güzergâhı da mevcuttur. Bu güzergâhın bir kolu kuzeye, Anadolu’ya ulaşır. Ayrıca Horasan Yolu’da Bağdat’tan Diyala Vadisi ve Halwand Geçidi üzerinden Kirmanşah ve Hamadan’a varan ve doğu ile ulaşımı sağlayan önemli bir orta çağ yoludur. Assur’un hâkimiyet kurduğu Mezopotamya Bölgesi’nin büyük yollarından sonuncusu, güneyde Basra Körfezi tarafındadır²⁷.

²⁵ Andre Parrot, *Assur*, München 1961, s. 2; Sevin, s. 1; İlknur Taş, *Hitit Kralı IV. Tudhaliya Assur Devleti’ne ve Suriye’deki Vassal krallıklara Yönelik Politikası*, İstanbul 2008, s. 51.

²⁶Sevin, s. 5.

²⁷ K. Kessler, *Untersuchungen zur Historischen Topographie Nord Mesopotamies*, Paris 1980, ss. 188-185; Sevin, s. 6.

Mezopotamya'nın iki önemli nehri ise Fırat ve Dicle'dir. Söz konusu iki nehir bölgede yaşam sürmüş olan toplumlar için adeta bir yaşam kaynağı olmuştur. Ülkeye hayat veren bu iki ırmaktan Fırat, çivi yazılı belgelerde Purattu ve Mala, klasik yazarlarda Euphrates, Arapça kaynaklarda da al-Furat olarak tanımlanır. Dicle Nehri ise çivi yazılı belgelerde idiglat, klasik yazarlarda Tigris ve Arapça kaynaklarda da Dicle olarak geçmektedir²⁸. Fırat ve Dicle Nehirleri bölgede yaşayan insanların sadece su ihtiyacını karşılamamış aynı zamanda taşıdığı alüvyonlarla tarım alanları oluşturmuş, bol sayıda kil oluşturmuş, ulaşım ve ticarete de katkılar sağlamıştır.

Günümüz Mezopotamya coğrafyasında karasal iklim hâkimdir. Nitekim bölgede iklim fazla bir değişikliğe uğramayıp Eski Çağ'da da benzer özellikler sergilemiştir. Yaz mevsimi bölgede sıcak geçmesine rağmen, kış mevsimi güneyde ılık, kuzeyde soğuk geçer. Ülkenin kuzey bölümlerinde, yani yağışın nispeten arttığı bölgelerde fıstık çamları ve bazı meşe türlerinin oluşturduğu ormanlar bulunmaktadır. Ormanlık alanlar dışında step en yaygın bitki örtüsüdür. Batı ve güney bölgelerinde ise bitki örtüsü iyice cılızlaşır ve çöllerde vahalar dışında bitki örtüsü pek görülmez²⁹.

²⁸Sevin, ss. 2, 5; K. Köroğlu, *Eski Mezopotamya Tarihi*, İstanbul 2006, ss. 17-18.

²⁹ F. Kınal, *Eski Mezopotamya Tarihi*, Ankara 1983, s. 11; Sürün, s. 8.

İKİNCİ BÖLÜM

SAVAŞ STRATEJİSİ

2.1. Arkeolojik ve Epigrafik Veriler Işığında Yeni Assur Savaş Stratejisi

Yeni Assur Devleti'nin sefere çıkmadan önce orduda kendi içinde bir nizam oluşturduğu dönemin yazılı ve tasvirli kaynaklarında belirtilmektedir. “Arkeolojik verilerden sefer sırasındaki askeri düzenin, hızlı hareket etme ihtiyacına göre oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Assur ordusunda sefer yürüyüş nizamında önden standart mallar (krali ordugah, aşçılar, kralın haremi vs.) ardından din adamları ve sonra büyük bir ihtimalle savaş arabaları ve süvariler eşliğinde savaş arabasında kral gelirdi. Bu düzen içinde birinci sınıf piyadeler ve çevresinde muhafızlar tarafından hem kral hem de beraberindekiler korunurdu. Arkadan Assur ordusunun asıl kuvvetlerini oluşturan zorunlu askere alınmış adamlar ve en sonda da kuşatma araçları gelirdi”.³⁰

Yeni Assur Kralları, askeri sefer hazırlıklarını yapıp ordu nizamını oluşturduktan sonra uygun mevsimi beklerlerdi. Dönemin arkeolojik verilerinden M.Ö. 9. yüzyılda seferlerin Nisan, Mayıs, Haziran, Ağustos, Eylül Ekim ve Kasım aylarından herhangi birinde başladığını bilinmektedir. II. Sargon Dönemi'ne ait bir yazıtta; “...Güçlü olan ay, Ninurta, Enlil'in doğan ilk çocuğu, tanrıların en güçlüsü, ki onu Wisdom Tanrısı, Ninshiku, ordugâhı tamamlamak için orduyu bu mevsimde bir araya toplamıştır” ibaresi geçmektedir.³¹ Söz konusu ayın, Dumuzi (Temmuz) ayı olduğu ifade edilmiştir.³² Bu ayda vergilerin toplanmasının daha kolay olduğu” önermiştir.³³ “Mayıs sonlarında veya Haziran başlarında hasadın bitmesiyle askerliğe elverişli çok sayıda köylünün askeri sefere katılmasının uygun olduğunu” belirtmiştir. II. Sargon'a nazaran kral II. Assurnasirpal (M.Ö. 883-859) Mayıs ve Haziran aylarını tercih etmiştir.³⁴ Assur Krallığı'nda kış seferleri zorunlu olmadıkça yapılmamaktaydı.

³⁰ E. Kaçmaz Levent, *Yazılı ve Tasvirli Belgeler Işığında Yeni Assur Krallığı'nda Ordu ve Savaş*,

Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van 2016, ss. 357-358.

³¹ H. W. F. Saggs, *The Might That Was Assyria*, Londra 1984, s. 250.

³² H. H. Duymuş Florioti, “Yeni Assur Devri'nde Gerçekleştirilen Toplu Nüfus Nakillerinden Örnekler”, *History Studies: International Journal of History*, C. 4, 2012, s. 366.

³³ Saags, ss. 250-251.

³⁴ Kaçmaz Levent, s. 358.

Bunun sebebi tarımsal faaliyetlerin Assur ülkesinde Ekim ve Kasım ayında başlamasıydı. Eğer o sıralar köylüler askere alınsalar, çok ciddi problemler ortaya çıkardı. Ancak var olan orduyla yapılan operasyonlar tabi ki bu durumdan etkilenmiyordu. Ancak ikinci bir sebep de hava şartları idi. Bu durum kışın dağlara yapılacak askeri operasyonların etkisiz olmasını sağlardı. Bazen seferlerin Tebet veya Shabat (Ocak veya Şubat) aylarında da devam ettiğine dair kraliyet yazıtları” bilinmektedir.³⁵

Savaş mevsimini ve ordu nizamını belirleyen Yeni Assur Krallığı doğal olarak bir takım savaş taktikleri ve yöntemlerini oluşturmuştur. Nitekim bu taktik ve yöntemler hakkındaki bilgileri dönemin kabartmaları ve yazılı metinlerinden öğrenilmektedir. Askeri seferlere çıkan Assurlular meydan savaşlarından çok kuşatma savaşlarını tercih etmişlerdir. Bu durum dönemin kabartmalarında işlenmiş askeri sahnelerden doğrulanmaktadır. Kaçmaz Levent 2016 yılında yapmış olduğu çalışmada Assurluların bir kenti nasıl kuşattığını şu şekilde tanımlamıştır; “Bir kenti kuşatma taktiğinde öncelikle Assurlu süvari ve arabalı birlikler düşman ordunun okçu ve mızrakçıları ile piyadelerini zayıflatmaktadır. Yerleşim yerlerinin kuşatmalarında çeşitli taktiklerde kullanılmaktaydı. Bu taktiklerin başında bir ahşap iskele veya mazgal sur duvarına doğru atılmaktaydı. Bu işlem tamamlandıktan sonra, tekerlekli kuleler, daha önceden hazırlanmış bir rampa üzerinde ittirilirdi. Arka planda ise okçular ve sapancılar, duvar üzerinde savunma yapanlara karşı yoğun bir atış yaparlardı. Surlardaki muhafızlar ise, tekerlekli kulelerin üzerine meşaleler atarak saldırıyı püskürtmeye çalışırlardı. Bu nedenle kule üzerindeki bir kişiye, ateşi söndürmek için büyük bir kepçe aracılığıyla su dökme görevi verilirdi. Yeni Assur Krallığı sefer düzenlediği kentin bir bölümü eğer deniz veya nehre bakıyor ise burada da farklı stratejiler uygulanıyordu. Assurlu askerler iskele veya kuleli arabalar yardımıyla surlar üzerine çıkarlardı. Ayrıca piyadeler, okçuların da desteği ile merdivenlerle sur duvarlarına saldırırlardı. Yine bu piyadelerin bir kısmı da lağımçıların açtığı gediklerden içeriye girmeye çalışırdı”.³⁶ Kaçmaz Levent, bu görüşlerini dönemin kabartmalarından yola çıkarak ileri sürmüştür. Söz konusu verilerden Assurlu

³⁵Saags, s. 251.

³⁶Kaçmaz Levent, s. 355.

askerlerin kent kuşatmalarından birden çok taktik kullandıkları ve bu taktiklerde sahip oldukları teknolojiyi de en iyi şekilde değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

Yeni Assur Krallığı Assur ordularının kullanmış oldukları taktikler hakkında bilgiler yer almaktadır; fakat Assurlular, genellikle savaş alanında beklemek yerine saldırmayı tercih etmişlerdir. Ana savaş hattının piyadeler olarak okçular, sapancılar ve mızraklılardan oluşarak bunların her iki kanadında da atlı savaş arabaları ve süvari birlikleri yer almaktadır. Son olarak da ordu içerisinde şok gücü oluşturarak askerlerin düşmanın hattına sızmasını sağlayan tekerlekli, mızraklı savaş araçlarının yer aldığı belirtilmektedir. Assurlular, ordudaki atlı arabaları ve süvarileri düşman kanatlarının içine sürmeden önce uzun menzilli oklar ve ateş fırlatan sapanları kullanarak düşmanın cesaretini kırıp olabildiğince yara almasını sağlayarak savaşa başlamaktadır. Buradaki amaç, atlı arabalarla düşman hattına çarparak hattı kırmaktır. Süvarilerde, yarıktan düşman hatlarına dalarak arkadan dolanıp düşmanı ikiye bölmeye çalışmışlardır³⁷.

Yeni Assur Krallığını savaş taktiklerinden ilki ve en ilginç olanı altı ya da dört tekerlekli kuleli, zırhlı, koçbaşı taşıtlardır. Bunlar yazılı kaynaklarda *aşibu*, *iaşibu*, *iaşubu*, *şubû* ve *şupû* şeklinde tanımlanmaktadır.³⁸ Bu taşıtların, kale kuşatmaları esnasında kentin kapısının kırmak, kent duvarlarının delmek veya kenti savunan askerlere karşı kullanmak için tasarlandığı belirtilmiştir.³⁹ Kuşatma taşıtlarının gövdesi ön, orta ve arka olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bunların ön tarafı kuleyi andırır ve genellikle bir pencere bulunur. Bu kısımdan ok atışı yapılabildiği gibi buraya amacına uygun kullanılmak üzere uzun kargı veya büyük bir mızrak ucunun takıldığı koçbaşı yerleştirilirdi.⁴⁰ Koçbaşlarının kaç askerle kullanıldığı açık değildir. Asker sayısının koçbaşının büyüklüğüne göre değişiklik göstermiş olabileceği belirtilerek sayının en az dört olabileceği önerilmiştir.⁴¹

Savaş taktiklerinden ikincisi de açılan tünellerdir. Duvarları yıkmak için kullanılan bu tüneller lağımıcılar tarafından açılmaktadır.⁴² Assurluların uyguladığı

³⁷ Kaçmaz Levent, s. 360.

³⁸ L. G. Gökçek, F. Akyüz, "Assur Ordusu", *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 54, Ankara 2013, s. 212.

³⁹ Gökçek, Akyüz, s. 212.

⁴⁰ N. Stillman, N. Tallis, *Armies Of The Ancient Near East 3000 BC to 539 BC*, Photoset and printed in England by Flexiprint Ltd. 1984, s. 201.

⁴¹ Gökçek, Akyüz, s. 212.

⁴² Kaçmaz Levent, s. 359.

üçüncü taktik ise piyadeler tarafından merdiven kullanılarak gerçekleştirilmekteydi. Piyadeler, savunması en zayıf olan bölümlerde duvarlara merdiven dayayıp duvarı aşarlardı. Ancak duvarları aşan Assurlu piyadelere kentin sakinleri tarafından ok ve sapan taşı atılırdı. Kullanılan dördüncü taktikte Assurlular ucunda alevli paçavralar taşıyan oklar kullanarak hedeflerine atış yaparlardı.⁴³

Söz konusu bu savaş stratejilerinin yanı sıra Assurlular ilginç taktiklerde denemişlerdir. Özellikle fethedilmesi güç kentler üzerine uyguladıkları bu taktiklerin önemlilerinden biri pasif kuşatmadır. Bir diğer taktikte Assurlular, kentin bütün dünya ile ilişkisini, nehir veya kanal suyunu, gıdayı vs. keserek, kenti ele geçirmeye çalışmışlardır.⁴⁴

Ayrıca Assurlular savaş stratejisi olarak psikolojik durumları da kullanmışlardır. Örneğin, bütün savaşlarda savaşın asıl hedefi düşmanın lideridir ve onun ölümü, kaçıışı veya teslim olması savaşın kazanıldığına işarettir. Savaşın bu şekilde gerçekleşmesi üzere kral ve muhafızları tarafından düşman komutan üzerine yıldırım gibi bir saldırının gerçekleştirilmesi, yaygın ve kabul gören bir taktikti.⁴⁵ Yine kuşatılan kentin insanların kol, bacak ve kafalarının kesilmesi, bunların karınlarından kazıklara oturtulması da psikolojik savaş stratejisinin güzel örneklerindendir.

⁴³Saggs, ss. 260-261.

⁴⁴Kaçmaz Levent, s. 361.

⁴⁵Kaçmaz Levent, s. 362.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EPIGRAFIK VE TASVİRLİ BULGULARDA YENİ ASSUR KRALLIĞI SAVAŞ GANİMETLERİ

3.1. EPIGRAFIK KAYNAKLAR

Yeni Assur Krallığı Dönemini epigrafik kaynaklarında savaş ganimetleri hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. Assur krallarının genişleme politikası izleyerek çevre bölgelere askeri seferler düzenledikleri bilinmektedir. Assur yazıtlarından bu seferler sonucunda çok sayıda ganimetin Assur ülkesine getirildiğini öğrenmekteyiz. Yeni Assur Dönemi kronolojisi, kral II. Adad-nirari ile başlayıp Assur-ubalit ile sonlandırılmıştır. Bu dönemin krallarından II. Assur-dan, II. Adad-nirari, II. Tukulti-ninurta, II. Asur-nasir-apli, III. Shalmeneser, II. Sargon, Sennaherib, V. Şamsi-Adad ve III. Adad-nirari ait yazılı kaynaklarda birçok konu ile birlikte savaş ganimetlerine dair veriler de bulunmaktadır. Aşağıda kral kronolojisine göre bu yazıtlar değerlendirilmiştir (Grafik 1). Böylelikle hangi kral döneminde hangi türden savaş ganimetleri aldıkları ortaya çıkmıştır.

3.1.1. II. Assur-dan (M.Ö. 934-912)

II. Assur-dan dönemine ait iki çivi yazılı metinden kralın Ruqahu, Aramaeans ve Halhalaus kentlerinden savaş ganimetleri aldığı bahsedilmektedir.

Birinci Yazıt:

“Atam Assur kralının döneminde, Assurlu insanları öldürdü ve mahvetti, onların kızlarını ve oğullarını sattım; Lordum Assur'un emriyle, esirleri aldım, onların çoğunu mağlup edip onları vurdum, onların ganimetlerini, mallarını [mülklerini, sürülerini] sürülerini Zap Nehri'nin Ruqahu diyarından şehrim Assur'a getirdim”⁴⁶.

İkinci Yazıt:

“[Ben] ahanu, Pi [... Assurrabi döneminde...] diyarının arkasındaki, Aramaeans diyarında, Assur kralı, atam, memleketimin bölgesindeki

⁴⁶ A. K. Grayson, *Assyrian Rulers of the Early First Millenium BC I (1114-859 BC)*, London 2002 a, s. 133, satır no 16-22

şehirlerde, onlar kendileri işgal etti; iki tekerlekli araba ve kabilleri(?) topladım. [yağmaladım] (ve) büyük bir yenilgiyle onları mağlup ettim, [yıkıttım], harap ettim ve onların şehirlerini yaktım. [Onların kabilesinden geri kalanların peşine düştüm.] Sa diyarının Halhalaus şehrinde silahlarımdan kaçtılar. Onları büyük bir yenilgiye uğrattım. [onların ganimetlerini ve mülklerini kaçırdım] Onların çoğunun kökünü kazdım, [onları yerleştirdim] Assur'un kıyılarında onları yerleştirdim’’⁴⁷.

3.1.2. II. Adad-nirari (M.Ö. 911-891)

Bu kral dönemine ait altı çivi yazılı metinden kralın Qumanu, Bazu, Sarbalıu, Didalu, Ahzu, Ragamatu, Sikanu, Lagu ve Sirqu şehirlerinden Yeni Assur Dönemi savaş ganimetleri aldığı anlaşılmaktadır.

Birinci Yazıt:

“...Büyük lordum Assur'un emriyle, iki tekerlekli savaş arabamla ve askerlerimi topladım. Qumanu'ya doğru yürüdüm ve geniş Qumanu diyarını fethettim. Qumanu kralını sarayda esir aldım. Onun bir sürü erkek kardeşini katlettim (boğazını kestim). Büyük bir mağlubiyete uğrattım ve onların ganimetlerini, mallarını, mülklerini, sürülerinin yığınlarcasını şehrim Assur'a getirdim. Lordum Assur'a onların tanrılarını hediye olarak verdim. Silahlarımla yıktığım kabilelerden geriye kalanlar kaçtı. Ondan sonra ben huzurlu haneme geri döndüm...’’⁴⁸.

İkinci Yazıt:

“...Marchesvan ayının dördüncü gününde, Habhu diyarına yol aldım. Mehru diyarının Rünu Nehri'nin kıyısındaki şehirlerle birlikte Bazu, Sarbalıu ve Didalu diyarını fethettim. Ben onların ganimetlerini, mülklerini şehrim Assur'a getirdim...’’⁴⁹.

Üçüncü Yazıt:

“...Dördüncü kez Nairi diyarına yürüdüm ve Habhu diyarının Nahur ve Asnaku şehirlerinin içlerine kadar fethettim. Aslında sık sık muazzam

⁴⁷ Grayson, 2002a, s. 133, satır no 23-32.

⁴⁸ Grayson, 2002a, ss. 143-144, satır no 10-19.

⁴⁹ Grayson, 2002a, s. 144, satır no 6'- 90.

dağları geçtim ve Natbu diyarının şehirlerini fethettim; Bir tufan tarafından yıkılmış ve dağlar gibi duran Ahzu diyarını tamamen yok ettim. Ben onlardan rehine aldım ve haraç ve vergi uyguladım onlara...”⁵⁰.

Dördüncü Yazıt;

“...Likberu’ya ismini veren Hanigalbat’a dördüncü kez yürüdüm. Muquru zamanında, Temanu, ulu tanrılara verdiği yemini bozdu ve kavgacı bir şekilde bana karşı savaş ve mücadelesini kazanmaya çalıştı. Takviye edilmiş şehrine, kalabalık kabilesine boyun eğdiren gücüne ve Aramaeans; Tiglathpilaser döneminde sonra güç kullanarak alınıp götürülen Arameans, Assur-resa-isi'nin oğlu, Assur'un kralı, benden ileri gelen bir prens, kurnazlığımla, o şehrin etrafındaki tabyalara (palanka) yerleştirdim, babalarımın kralları tarafından hiç kullanılmamış taktiklerle. Benim güçlü silahlarımla mücadele edebilmek için o şehrin etrafına hendekler açmasına rağmen, heybetli mücadelemler ve güçlü nüfuzumla, Ragamatu şehrine şiddet ve güçle girdim o adamı sarayından indirdim. Şahsen onu malını, dağdaki değerli taşlarını, iki tekerlekli arabalarını, atlarını, onun eşlerini, oğullarını, kızlarını, değerli ganimetlerini aldım. O adamı kardeşleriyle birlikte bronz kelepçelerle bağlayıp şehrim Assur’a, lordum Hanigalbat diyarının efendisine getirdim...”⁵¹.

Beşinci Yazıt;

“...Habur Nehrini geçtim ve Bit-Bahiani diye bir adamı elini tutan Abi-Salamu’nın Guzanu şehrine yürüdüm. Habur Nehri’nin kaynağına doğru uzanan Sikanu şehrine girdim. Efendim turban, papaz aşığı, tanrı Şamal’ın gücüne yapılan övgülerle, onun atlı arabalarını, atlı takımlarını, gümüş, altın, onun sarayındaki malları ondan aldım ve onu vergiye bağladım...”⁵².

Altıncı Yazıt;

“...Habur Nehri kıyısı boyunca yoluma devam ettim. Arnabanu şehrinde geceyi geçirdim. Arnabaunu şehrinde yola çıktım, Tabitu şehrinde geceyi geçirdim. Tabitu şehrinde yola çıkıp, Sadikannu şehrine giriş yaptım. Haraç, vergi, iki tekerlekli araba ve altın aldım.

⁵⁰Grayson, 2002a, ss. 148-149, satır no 30-33.

⁵¹Grayson, 2002a, s. 150, satır no 49-60.

⁵²Grayson, 2002a, s. 153, satır no 97-104.

Kisiru şehrinden yola çıkıp Qatanu şehrine girdim. Hizmetlim, Qatanu şehrindeki bir adam Amll-Adad'ın orda kalmasına izin verdim. Onun sarayındaki malları, iki tekerlekli arabaları, atları, katırları ve öküzleri aldım. Ona vergi uyguladım. Qatnu şehrinden yola çıkıp, kamp kurdum. Habur Nehri'ndeki Busu dağlarında geceyi geçirdim. Busu dağlarından yola çıkıp Dur-aduk limmu şehrine giriş yaptım. Benimki kadar Dur-aduk limmu şehrini beğendim (göz attım). Dur-aduk limmu şehrinden yolla çıkıp, alıkonulan Bit-Halpêli bir adam için Baratara'nın Zurih şehrinden Laqu diyarına yürüdüm. Ondan vergi ve haraç aldım. Haranu'lu bir adamın şehrinden geçtim ve haraç vergi aldım. Fırat Nehri'nin diğer kıyısınca uzanan Sirqu şehrine yürüdüm. Haraç, vergi, onun sarayındaki malları, öküzleri, agalu-eşeklerini, haraç ve vergi Laqu diyarında aldım. Hindanu şehrinden haraç aldım. Assur şehrine getirdim..."⁵³.

3.1.3. II. Tukulti-ninurta (M.Ö. 890-884)

Bu kral dönemine ait üç adet çivi yazılı metin savaş ganimetleri ile ilgili veri içermektedir. Söz konusu yazılı metinlerden kralın Nairi, Suru, Usala, Laqu, Quatnu, Latihu, Sadikannu şehirlerinden haraç aldığı görülmektedir.

Birinci Yazıt:

"Nairi diyarındaki dağlara giriş yaptım. Sueia dağını geçtim. Yönümü değiştirdim ve Nairi diyarından döndüm. Şehri yaktım. Oğullarının, kızlarının, eşlerinin, sarayındaki mallarını, atlarının kökünü kazdım ve şehrim Assura onları getirdim..."⁵⁴.

İkinci Yazıt:

"...Sirqu'dan yola çıkıp, kamp kurdum ve Habur Nehri kanalına uzanan Aummunina şehrine yakın Fırat Nehri kanalına uzanan Auminina şehrine yakın Fırat Nehri çayırılıklarında (ovasında) geceyi geçirdim. Rummunina'dan yola düştüm, Habur Nehri'nin üzerinde Blt-Halupe'nin Suru şehrine ulaştım. 20 altın mina, 20 gümüş mina, 32 kilo kalay, 130 kilo bronz, 100 broz kap, 1 fiçi (tekne), 150 dokuma giysi (kılıf), 1 mor yün (mor yünde yapılan para), kaymak taşı, 1(?), 4 hazır rastık taşı, 2 kilo demir, iyi yağ, 1200 koyun, 100 öküz... (N) ördekler, bol çeyizle birlikte onun iki kız kardeşini- Laqu, Hamat]-

⁵³Grayson, 2002a, ss. 153-154, satır no 105-119.

⁵⁴Grayson, 2002a, s. 171, satır no 1-3.

Aiia'den haraçtı. Blt-Halpê'nin Suru'ndan yola çıkıp şehrine ulaştım. Haraç aldım Usala'dan: 200 koyun, 30 öküz, ekmek, bira, tahıl, saman. Kamp kurdum ve geceyi orda geçirdim. Usala'dan yola çıkıp..."⁵⁵.

Üçüncü Yazıt:

*"Usala'dan yola çıkıp tamamen Laqu diyarın [ur-katli]mmu şehrine ulaştım. - öküz, koyun saf gümüş, nefis (saf) yağ, atlar. Dur Katlimmu'dan haraç aldım: 10 gömüş mina, 14 mina(...), [N] demir, rastık taşı, 100 demir hançer, 10 kap altlığı(... giysiler) rengarenk süslü giysiler. Dur Katlimmu'dan yola çıkıp kamp kurdum ve geceyi şehirde geçirdim. Şehirden yola çıkıp Quatnu şehrine ulaştım. Laqu ve Quatnu'dan haraç aldım: rengarenk süslü giysiler, 50 bronz kap [...], 100 ördek ve kazlar, ekmek, bira, tahıl, saman[...]. Quatnu'dan yola çıkıp kamp kurdum ve geceyi Dikannu'nun Latihu şehrinde geçirdim. Latihu şehrinde yola çıkıp Sadikannu'ya ulaştım. 3 bronz mina, 1 gümüş fıçı (tekne) (bu araçtı). Sadik [annu]'dan yola çıkıp kamp kurdum ve Tabitu şehrinde geceyi geçirdim. Tabitu şehrinde yola çıkıp kamp kurdum ve Ma[garisu] şehrinde geceyi geçirdim"*⁵⁶.

3.1.4. II. Asur-nasir-apli (M.Ö. 883-859)

Yeni Assur Krallarından II. Asur-nasir-apli dönemine ait altı yazıtta kral, Ulumania, Hargaia, Harmasia, Gilzanu ve Habusku, Hindanu, Subru, Nirdun, Nairi, Kibaku, Laqu, Carchemish, Bit-Adini, Til-abni, Hatti, Hazazu ve Kunulua şehirlerinden savaş ganimetleri aldığını belirtmektedir.

Birinci Yazıt:

*"...Tummu diyarından yola çıkıp Kirruru Dağı'na ulaştım. Kirruru ve Simesu dağlarında, Simerra diyarında, Ulumania, Hargaia, Harmasia diyarından haraç aldım: Atlar, katırlar, öküzler, koyunlar, şarap, bronz kaplar. Onlara angarya işler yükledim. Kirruru dağındayken, Görkemli lordum Assurun emriyle Gilzanu ve Habusku alt ettim ve onlar bana haraç olarak atlar, gümüş, altın, bronz ve bronz kaplar verdi..."*⁵⁷.

İkinci Yazıt:

⁵⁵Grayson, 2002a, s. 176, satır no 95b-103.

⁵⁶Grayson, 2002a, s. 177, satır no 104-115a.

⁵⁷Grayson, 2002a, s. 197, satır no 54b-58a.

“...Bit-Adini diyarından getirdikleri hiç kimsenin oğlu olmayan Ahi-İababa'yı esir aldım. Sadık kalbim ve ateşli silahlarımla şehri kuşattım. Tüm suçlu askerler ele geçirildi ve bana teslim edildi. Onun saray ve tapınaklarını soylularıma gönderdim. Ben onun gümüş, altın, mallarını, mülklerini, broz, demir, bronz kaplar, bronz kovalar, pek çok bronz eşya, gişnugallu-kaymaktaşı (alalabaster), süslemeli tabaklar, onun saray kadınlarını, kızlarını, dağdaki değerli taşları, zırhlı (koşum takımı) iki tekerlekli arabalarını, onun atlı takımlarını (ekibini), atlı ekipmanlarını, bölüğünün ekipmanlarını, rengarenk süslü giysileri, keten giysileri, saf yağ, sedir, hoş aromatik bitkiler, mor yün, kırmızı mor yün, onun katırlarını(yük arabası), öküzlerini, koyunlarını-cennetteki yıldızlar gibi sayısız-onun değerli haraçlarını-sayısız kazandım(aldım)....Ben Suru şehrindeyken, Laqu diyarındaki tüm krallara fevkalade çok haraç, vergi ve yükümlülükler (gümrük vergisi) uyguladım; gümüş, altın, para, bronz, bronz kaplar, öküzler, koyunlar, renga-renk süslü giysiler, keten giysiler. Aynı zamanda Hindanu şehrindeki bir adam olan Haiianu'dan haraç aldım. gümüş, altın, para, bronz, 50 wmu-taş, Gişnugallu kaymaktaşı (alalabaster), mor yün, tek hörgüçlü develer...”⁵⁸.

Üçüncü Yazıt;

“...Tuşha şehrindeyken, Bit-zamanili olan bir adam Amme-ba 'll'den, Subru, Nirdun diyarında Tupusunun oğlu Lsbaturu'dan haraç aldım ve Urumu diyarının içlerinden haraç aldım ve Nairi diyarının krallarından aldım: iki tekerlekli arabalar, atlar, katırlar gümüş, altın, bronz kaplar, öküzler, koyunlar ve şarap....”⁵⁹.

Dördüncü Yazıt;

“...Kaymuhu diyarında yola çıkıp, Istirate diyarını aşıp girdim. Kamp kurdum ve Kibaku şehrinde geceyi geçirdim. Kibaku'dan haraç aldım: öküzler, koyunlar, şarap, bronz kaplar, Kibaku'dan yola çıkıp Matiatu şehrine vardım....”⁶⁰.

Beşinci Yazıt;

⁵⁸Grayson, 2002a, ss. 199-200.

⁵⁹Grayson, 2002a, s. 202, satır no 12b-İ5a.

⁶⁰Grayson, s. 209, satır no 86b-91a.

“...Seferden döndüm. Azi-ili hayatını kurtarmak için güçlü silahlarımı yüz yüze geldiğinde tarihe karıştı. İla'nın Laqu diyarının şeyhinin, birliklerinin ve atlı süvarilerinin kökünü kazdım. Şehrim Assur'a onları getirdim. Onun şehrinde Laqu, Hemti-ili'yi hapsettim. Lordum Assur'un desteğiyle, O benim güçlü silahlarım, ateşli (azgın) mücadelem ve benim mükemmel gücümünden korktu. Onun sarayındaki malları, gümüş altın, kalay, bronz, bronz kaplar, rengarenk süslü giysiler, onun değerli ganimetlerini aldım. Daha öncekinden daha fazla vergi ve haraca bağladım onları...”⁶¹.

Altıncı Yazıtı:

“...Calah'tan yola çıktım. Tigris'i geçtikten sonra, Hatti diyarının Carchemish şehrine doğru yola koyuldum ve Bit-Bahiani ulaştım. Bit-Bahiani'den haraç aldım. zırhlı iki tekerlekli arabalar, atlar, gümüş, altın, kalay, bronz, bronz kaplar. İki tekerlekli arabalar, süvari ve Bit-Bahiani'nin piyadesini kendimle birlikte götürdüm. Bit-Bahiani'den yola çıktım, Azullu diyarına ulaştım. Buradan haraç aldım: zırhlı(koşum atlı) iki tekerlekli arabalar, atlar, gümüş, altın, kalay, bronz, bronz kaplar, öküzler koyunlar ve şarap. İki tekerlekli arabalar, süvari ve piyadeleri kendimle birlikte götürdüm. Azallu diyarından yola çıktım, Bit-Adini'ye ulaştım. Bit-Adinili bir adam olan, Ahunu'dan haraç aldım, gümüş, altın, kalay, bronz, bronz kaplar, fildişi tabaklar, fildişi sedirler, fildişi sandıklar, gümüş ve altınla işlenmiş fildişi tahtlar, altın bilezikler, süslü altın yüzükler, altın gerdanlıklar (kolyeler), bir altın hançer, öküzler, koyunlar ve şarap, Ahunun piyadesini, süvarisini ve iki tekerlekli arabalarını kendimle birlikte götürdüm. O vakit Til-abni şehrinde bir adam olan Habinu'dan haraç aldım, 4 gümüş mina ve 400 koyun, yıllık haraç olarak 10 gümüş mina ona uyguladım. Bit-Adini diyarından yola çıkıp keçi postundan yapılmış sallarla suyu taşımış Fırat Nehri'ni geçtim. Carehmish diyarına vardım. Hatti diyarının kralı Sangara'dan haraç aldım: 20 gümüş mina, bir altın yüzük, bir altın bilezik, altın hançerler, 100 bronz, 250 demir, bronz küvet, bronz kovalar, bir bronz fırın, sarayındaki ağırlığı belirlenemeyen pek çok takı (aksesuar), şimşir tahtasından yataklar, şimşir tahtasında tabaklar, 200 genç kız, renga-renk süslü giysiler, mor yün, kırmızı mor yün, gisnugall kaymaktaşı (alabaster, su mermeri) fildişleri, altın

⁶¹Grayson, 2002a, s. 215, satır no 44b-48a.

süslemeli iki tekerlekli arabalar, kralına layık süslü altın bir sedir. Carchemish şehrinden iki tekerlekli arabalar süvari ve piyade kendimle götürdüm. Diyarın tüm krallarını devirdim ve bana itaat ettirdim. Rehineleri onlardan aldım ve Lebanon dağına doğru ilerlemek için hazırda tuttum onları. Meşaleyi yaktım (ışık tuttum) ve onlar Lebanon dağına doğru ilerledi). Karkamış diyarından yola çıktım Munziganu ve Hamurga dağları arasında yola koyuldum. Sol tarafımdaki Ahamu dağından ayrılıp, Patinu, Lubarna, tarafından yönetilen Hazazu şehrine ulaştım. Altın ve keten giysiler aldım. Apre Nehri'nin karşısına geçip, kamp kurup geceyi orda geçirdim. Apre Nehri'nden yola çıkıp Kunulua şehrine vardım. Hiddetli silahlarımdan ve sert mücadelemla (savaşım) yüz yüze gelmekten korktu ve onun hayatını bağışlamam için bana itaat etti. 20 gümüş mina, 1 altın mina, 100 kalay mina, 100 demir mina, 1000 öküz, 10000 koyun, 1000 renga renk süslü keten giysiler, şimşir tahtasından yataklar, süslü tasarım yataklar, fildişi ve şimşir tahtasında yapılmış tabaklar, sarayındaki ağırlığı belirlenemeyen pek çok takı (süs, aksesuar), 10 kadın şarkıcı, büyük dişi maymunlar ve ördekler. Ona merhamet gösterdim...."⁶².

3.1.5. III. Shalmeneser (M.Ö. 858-824)

Bu kral dönemine ait on adet yazıt savaş ganimetleri hakkında veri içermektedir. Bu verilerden kralın, Kaia, Habuska, Gilzanu, Habinu, Til-Abnian, Ga'unu, Sarugean, Giriş-Adad, Qalpurunda, Unqite, Mutallu, Gargumite, Haiianu, Sam'alite(e) Aramu, Bit-Agusili, Gurgumite, Mutallu, Talia, Hazazu, Wulia, Batamu, Bit-Gabbarili, Silqia, Kaki, Habuskia, Lanşibu-rias ve Paddian şehirlerinden ganimetler aldığı anlaşılmaktadır.

Birinci Yazıt:

"...Aridu şehrinden yola çıkıp, daha önce hiçbir atamın geçmediği hiçbir krala ait olmayan ve hançer ucu gibi dik olarak gökyüzünü delen (uzanan) muazzam (aziz) dağları, engebeli yollardan bakır kazmalarla parçaladım. İki tekerlekli arabalarla ve birliklerimle yola düştüm, Habuskia şehrine ulaştım. Habuskia şehrini yaktım ve şehrin tüm çevresini. Kaia, Habuska şehri kralını, onun birliklerinden geriye

⁶²Grayson, 2002a, ss. 216-218.

kalanları silahlarımla yüz yüze getirerek korkuttum (dehşete düşürdüm) ve kendi kendilerine takviye edilmiş dağlara tırmandılar (çıktılar). (sarhoş (bir kale almış gibi neşeliydiler). Onlardan sonra dağlara tırmandım. Zorlu bir savaşı yürüttüm ve onları alt ettim. Dağlardan onun iki tekerlekli arabalarını ve birliğini geri getirdim. Lordum Assur'un görkemindeki (nurundaki) korkuyla kahroldular. Onlar geri döndüler ve bana boyun eğdiler. Atlı takımlarını haraç olarak onlardan aldım... ”⁶³.

İkinci Yazıt;

“...Suunia şehrinden yola çıkıp, Nairi diyar'ındaki denize doğru yola koyuldum. Denizde silahlarımı yıkadım ve tanrılarım adaklar adadım (kurban kestim). Aynı zamanda bir heykel yaptırđım ve bunu üzerine, ulu lordum Assura övgülerimi yazdım, kahramanlıklarımı yazdım. Onu denize doğru diktim. Denizden geri döndüğümde Gilzanu şehrine ulaştım. Asû(Asua), Gilzanu'dan haraç aldım: koşum atları ve iki hörgüçlü develer, şehrim Assur'a getirdim... ”⁶⁴.

Üçüncü Yazıt;

“...İlk yıl, batı denizi, ayrıca Ammuru diyarı denizi olarak anılan yere yol aldım. Yolumun üstünde Bit-adini bir adam olan, Ahunu'ya ait La'la'tu şehrini işgal ettim. Habinu, ve Til-Abnian, Ga'unu, Sarugean ve Giriş-Adad, Lmmerinaean'dan haraç aldım: gümüş, altın, kalay, bronz, öküz, koyun ve şarap... ”⁶⁵.

Dördüncü Yazıt;

“...Dabigu, aynı (benzer) şehrinde otururken, Qalpurunda, ve Unqite, Mutallu ve Gargumite, Haiianu ve Sam'alite(e) Aramu, Bit-Agusili bir adam (olan)'dan haraç aldım: gümüş, altın, kalay, bronz, demir, kırmızı- mor yün, fildişi, rengarenk süslü giysiler, keten giysiler, öküzler, koyunlar, şarap ve ördekler... ”⁶⁶.

Beşinci Yazıt;

⁶³A. K. Grayson, *Assyrian Rulers of the Early First Millennium BC II (858-745 BC)*, Toronto 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 8, satır 19b-29a.

⁶⁴Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 9, satır no 33b-40a.

⁶⁵Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 9, satır no 40b-45.

⁶⁶Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 11, satır no 92b-95.

“...Paqarahubunu şehrinden yola çıkıp Gurgumite, Mutallu şehrine ulaştım, Gurgumite, Mutallu'dan haraç aldım: gümüş, altın yüzük, öküz, koyun, şarap ve onun bol çeyizlik kızlarını... ”⁶⁷.

Altıncı Yazıt:

“...Denizden yola çıkıp Patinean'a ait Talia, Hazazu, Wulia, ve Batamu şehirlerini ele geçirdim. 2.800 savaşçı adamını, kılıçtan geçirdim ve 14.600 esirini öldürdüm. Bit-Agusi'li bir adam olan Aramu'dan haraç aldım: gümüş, altın, öküz, koyun, şarap, bir altın, gümüş yatak... ”⁶⁸.

Yedinci Yazıt:

“...Amanusun alanına (otlak) ayak basan Bit-Gabbarili bir adam olan Haiianu'dan haraç aldım: gümüş para, 90 bronz, 90 demir, 300 rengarenk süslü keten giysiler, 300 öküz, 3.000 koyun, 200 sedir çulha silindiri (huzme, kemere, saban oku), bol çeyizli kız evladı... ”⁶⁹.

Sekizinci Yazıt:

“...Gilzanu diyarından yola çıkıp Silqia şehrine, takviye edilmiş Kaki şehrine, Habuskia diyarı krallığına (kralına) ulaştım. Şehri kuşattım ve ele geçirdim ve onların çoğunu kılıçtan geçirdim. 3000 esir (köle)'i öldürdüm. (kapıp kaçırmak), öküz, koyun, atlar, katırlar ve sayısız eşek şehrim Assur'a onları getirdim. Enzite diyarında geçerek giriş yaptım ve Arbail'den önce Kirru[ri] dağının arasından geçip çıktım... ”⁷⁰.

Dokuzuncu Yazıt:

“Hazazu şehrinde yola çıkıp, Urimu, takviye edilmiş Lubarna şehri Pantincan'a ulaştım. Yaktım, yerle bir ettim ve şehri yakıp kül ettim. Kitabeli bir taş atfettim ve oraya onu diktim. Bit- Aguşili bir adam olan Aramu'dan haraç aldım: gümüş, altın, öküzler, koyun, şarap, şimşir tahtası, fildişi ve altında yapılmış bir yatak. Hatti diyarında 22,000 insanın kökünü kazdım ve şehrim Assura onları getirdim ”⁷¹.

⁶⁷Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 16, satır no 40-41a.

⁶⁸Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 17, satır no 10b-13a.

⁶⁹Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 18, satır no 24b-27a.

⁷⁰Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 21, satır no 63b-66a.

⁷¹Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.3, s. 25, satır no 94b-99.

Onuncu Yazıt:

“16. Regnal (?) yılında Arbail’den yola çıktım, Kullar dağına geçtim ve Zauma diyarının içlerinde bir kaleyi belirlendim (kurdum). Zauma diyarından Munna diyarına, Munna diyarında Allabria diyarına ve Allabrian diyarının takviye edilmiş Lanşibu-rias şehri, Paddian şehri hepsini fethettim. Ondan ganimet aldım: altından bir kapı, onun sarayının kadınları, Onun sarayındaki engin malları...”⁷²

3.1.6. V. Şamsi-Adad (M.Ö. 823-811)

Bu kral dönemine ait iki yazıttan savaş ganimetleri hakkında bilgi almaktayız. Söz konusu metinlerde V. Şamsi-Adad Nairi beylikleri ve Marduk-balatsu-iqbi’den aldığı ganimetleri sıralamaktadır.

Birinci Yazıt:

“Seferimde (savaş) emirler yayınladım (bildirdim) ve haremağasının başı (şefi), savaşta zeki tecrübeli ve mantıklı bir adam, Mutarris-Assur’a gönderdim. Birliğinle birlikte Nairi diyarında kamp kurdum. O batı denizine kadar ilerledi. O hakkından geldi ve Sarsina’nın 300 şehrini yendi Meqdiara’nın oğlu, Uspina’nın 200 şehirleriyle birlikte takviye edilmiş 11 şehri yenilgiye uğrattı. Ganimet, mal, mülk, onların tanrılarını, oğullarını ve kız evlatlarının hakkından geldim. Şehirlerini yerle bir ettim. Nairi diyarının mağlup ettim. Nairi diyarının tüm krallarından haraç alarak takım atları aldım”⁷³

İkinci Yazıt:

“Kalabalık ordusuna güvenen Marduk-balatsu-iqbi, çok kalabalık birliğini Chal, Elam, Namri ve Aram diyarına topladı ve savaşarak ileriye doğru yürüdü. Ve bana karşı ihtilafta bulundu. Dur-Papsukkal şehrinin önündeki Daban Nehri boyunca savaş hattına dizdi. (dikildi, durdu) onunla savaştım ve onu mallub ettim. Onun topluluğundan (göçebe yağmacısını) 5000’nini katlettim (kılıçtan geçirdim) ve 2000’nini canlı ele geçirdim (esir aldım). 100 atlı arabasını (iki tekerlekli), 200 süvarisini, büyük çadır (köşk), onun kraliyet çadırını ve kamp yatağını alıp götürdüm”⁷⁴

⁷²Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.6, s. 40, satır no iii58-iv 6.

⁷³Grayson, 2002b, yazıt no A.0.103.1, s. 184, satır noii 16b-34a.

⁷⁴Grayson, 2002b, yazıt no A.0.103.1, s. 188, satır noiv 37-45.

3.1.7. V. III. Adad-nirari (M.Ö. 810-783)

III. Adad-nirari dönemine ait iki adet çivi yazılı metin savaş ganimetleri ile ilgili veri içermektedir. Söz konusu yazılı metinlerden Damascus ve Chaldaea'dan haraç aldığı anlaşılmaktadır.

Birinci Yazıt:

“Damascus’a doğru ilerledim. Damascus kralı Mari, onun kraliyet şehri Damascus sınırlarım içine kattım. Görkemli lordum Assur’un gücüyle onu kahrettim, o bana boyun eğdi, ve kölem (kulum) oldu. 2300 talent gümüş, 20 talent altın, 3000 talent bronz, 5000 talent demir, rengarenk süslü keten giysiler, bir fildişi yatak, fildişi işlemeli sedir (kanepe). Sayısız mal ve mülklerini onun kral şehri Damascus’daki sarayının içindeki herşeyi aldım”.⁷⁵

İkinci Yazıt:

“Chaldaea’nin tüm kralları benim kölem (kulum) oldu. Onlara ömür boyu haraç ve vergi uyguladım (yükledim). Babylan, Barsipa ve Cuthah’da onlar Bel, Nabu ve Nergal tanrılarına adadıkları adaklarını verdiler. Kurbanlar kestirdim”.⁷⁶

3.1.8. II. Sargon (M.Ö. 721-705)

II. Sargon dönemine ait üç çivi yazılı metinde savaş ganimetlerinin bahsi geçmektedir. Söz konusu yazılı kaynaklardan kralın Kommagene ve Damascus şehirlerinden savaş ganimetlerini aldığını öğrenmekteyiz.

Birinci Yazıt:

“...Kıralım lordum (hizmetkârınız sin)-ahhe-riba. (Sağlığınıza duacıyız). Kralım, Lordum Assur iyi durumda, tapınaklar iyi durumda, tüm kralların kaleleri (kralın tüm kaleleri) iyi durumda, kralım, lordum minnettarız size gerçekten. Kommagene temsilcileri geldiler, yedi koşum katırla birlikte haraç getrdiler. Haraç ve katırlar Kommagene’nin elçiliğine emanet edildi. Çok fazla temsilci orada ve kendi ekmeklerini yiyorlar. Eğer onlar haraç ve katırlar) alırlarsa ve

⁷⁵Grayson, 2002b, yazıt no A.0.104.8, s. 213, satır no15-21.

⁷⁶Grayson, 2002b, yazıt no A.0.104.8, s. 213, satır no22-24.

Babylona getirirlerse veya onlar burada alabilirlerse derhal lordum kralımın emirlerini bana yaz. Ayrıca onlar kırmızı yün getirdiler...”⁷⁷.

İkinci Yazıt:

“...Kralım lordum: hizmetkarınız sağlığınıza duacıyız. Assur iyi durumda, tapınaklar iyi durumda, krallın tüm kalleri iyi durumda. Kralım, lordum size minnettarız, gerçekten. Fildişi yerleştirilmiş 20 gümüş mina, 50 tunik (ucuz ceket), 5 yün harmani(roma), balıkla doldurulmuş 3 çömlek, 20 balıkçı küfesi (balık sepeti), 1000 balık, tüm haraç; 10 altın taçlı (çelenkli taht) duvar (resmi), 20 gümüş kase (kadeh), 15 hasean çadırlar, 10 tunik, 10 büyük yün harmani(roma), tüm seyirci (huzura kabul) hediye: Saraydaki tüm her şey: 3 gümüş mina, 2 tunik, 3 yün harmani, haraç: 10 gümüş mina, 5 tunik, 5 yün harmani, seyirci hediyeleri: Kraliçenin tüm her şey, 3 gümüş mina, 2 tunik, 3 yün harmani, tüm haraç: Prens tacı; 10 gümüş mina, 3 tunik, 3 yün harmani, (haraç); 1 gümüş para, 10 tunik, 5 yün harmani (1 dondurulmuş balık batful, 200 balıklı 2 balıkçı küfesi, tüm seyirci hediyesi: (beş vezirin) Herşeyi; 10 gümüş mina, 10 yün harmani, 5 tunik, haraç...”⁷⁸.

Üçüncü Yazıt:

“...Kralım lordum, hizmetkârınız Addahati. Lordum Kralımın sağlığına duacıdır. Amiri'nin oğlu (Ammili'ti) Assurdan Damascus'a ganimetleri nakletmek için saldırma niyetiyle 300 deveyle hazırlandı. (Bunu duydum) Bel-i[qbi]'ye bir haber gönderdim. O geldi ve ganimetleri görüşmek için birlikte gitti. O bizi gördü ve arkadan(gizlenmiş) bize tuzak kurdu.(pussuya yattı) ve biz savaştık. Huzaza şehriden [1]500 ganimet ve [1]500 koyunla kovduk...”⁷⁹.

3.1.9. Sennaherib (M.Ö. 704-681)

Sennaherib dönemine ait beş çivi yazılı metinden kralın çevre bölge kentlerinden Elam,Babil, Judah, Tu'umuna, Rihibu, Yadaqqu, Ubuđu, Gibre, Malihu

⁷⁷S. Parpola, The Correspondence of Sagon II part I/ Letters from Assyrian and the West, Helsinki 1987, yazıt no 33.

⁷⁸ Parpola, yazıt no 34.

⁷⁹Parpola, yazıt no 174.

(malahu) Gurumu, Ubulu, Damunu, Gambulu, Hindaru, Ru'u'a, Paqudu, Hamranu, Haqaranu, Nabatu, Li'ta'dan savaş ganimetleri aldığını öğrenmekteyiz.

Birinci Yazıt;

“Gazabımla (öfkemle), Cutha'nın üzerine sert bir hücumla geçtim, ondan sonra koyunlar gibi duvarın etrafını saran savaşçıları katlettim ve şehrin tüm mülkünü (mallarını) aldım. Ben atlar, Elamite kumandan (Komutan) birliğini, Nergal-naşir, suçlu vatandaşlarla birlikte hepsini çıkardım ve onları ganimet olarak hesaba kattım.saydım)”⁸⁰.

İkinci Yazıt;

“Neşeli kalbimle ve keyifli (mutlu) yüzümle, Bablyon (büyük ve gösterişli şehir)'a hücum ettim ve içindeki mal ve mülkleri üzerime almak için (üstlenmek için) (Meradach-baladan) (II) Marduk-apla-iddina sarayına girdim. Onun hazinesinin kapısını açtım altın, gümüş, altın ve gümüş kaplarını (malzemelerini), değerli taşları, yatakları, koltukları, bir tane alaya ait savaş arabası, altın ve gümüşlü altlık (destek montaj) ile birlikte onun kraliyete ait özel eşyalarını, sayısız her türlü mal ve mülklerini, bir önemli hazine (defîne, servet, değerli insan) onun eşini (ile birlikte) onun sarayındaki kadınları, kadın (dişi) kâhyalarını, haremağalarını, nedimleri (saray mensuplarını) hizmetlileri, erkek şarkıcıları, kadın şarkıcıları, prenslere layık (soylu) güler yüzlü saray hizmetlerini, tüm zanaatkârları, var olan her şeyi ve onun sarayındaki hizmetlileri çıkardım (aldım) ve onları ganimet olarak saydım (hesaba kattım)”⁸¹.

Üçüncü Yazıt;

“Lordum Assur'un tanrıları. 208,000 önemli (hemen hemen) esir, 7200 at ve katır, 11,073 eşşek, 5,230 deve, 80,050 öküz, 800,100 koyun ve oğlak ile birlikte güvenli bir şekilde Assur'a döndüm. Bunları dışında İnsanlar, eşekler, develer, öküzler, koyun ve oğlak ki tüm birliğim alıp götüre bilmişler ve kendilerine yetmiş”⁸².

Dördüncü Yazıt;

⁸⁰A. K. Grayson ve J. Novotny, *The Royal Inscriptions of Sennacherib, King of Assyria (704-681 BC)*, Part 1, Helsinki 2012, s. 33, yazıt no 23-24).

⁸¹ Grayson ve Novotny, s. 34, yazıt no. 30-33).

⁸²Grayson ve Novotny, s. 37, yazıt no. 60-61).

“Uygun adımlarla döndüğümde, the Tu’umuna, Rihibu, Yadaqqu, Ubudu, Gibre, Malihu (malahu) Gurumu, Ubulu, Damunu, Gambulu, Hindaru, Ru’u’a, Paqudu, Hamranu, Haqaranu, Nabatu, Li’ta’u, itaatsiz (boyun eğemeyen) Aramean ile birlikte hepsini yendim. 208,000 insan, erkek ve kadın, 7,200 at ve katır, 11,073 eşek, 5230 deve, 80,100 öküz, (ve) 800,600 koyun ve oğlaktan oluşan önemli bir ganimetle Assur’a geri döndüm”⁸³.

Beşinci Yazıt:

“Judah memleketinin Hezekiah'nın etrafını kuşattım ve etrafı duvarla çevirili şehirlerinin 46'sını fethettim ve onların çevresindeki daha küçük, sayısız, şehri, etrafındaki kazıklar ayaklar altında çiğnenerek ve koçların yetiştirildiği alanlara zarar verilerek, Piyade askerleri hücumla geçti, altını kazıyarak yıkıldı, yarıklar (gedikler) açıldı ve alet edevatlarla (makinelere) kuşatıldı. Onlardan 200,150 insan, genç ve yaşlı, kadın ve erkek, atlar, katırlar, eşekler, develer, öküzler, koyunlar ve keçiler (teke) sayısız şey aldım ve onları ganimetlere kattım”⁸⁴.

⁸³Grayson ve Novotny, s. 37, yazıt no. 14-16).

⁸⁴Grayson ve Novotny, s. 65, yazıt no. 49-51).

3.2. TASVİRLİ BULGULAR

Yeni Assur Krallığı'nda mimari ünitelerin duvarları, oda kapıları ve girişleri kabartmalar ya da duvar resimleri ile süslenmiştir. Bu süslemelerde ana tema askeri konular olmakla birlikte günlük ya da dini içerikli konularda yer alır. Bu mekânların bazılarında askeri sahneler içerisinde savaş ganimetlerinin alınışı da betimlenmiştir. Savaş ganimetleri Balawat Tunç Kapı kabartmaları başta olmak üzere saray kabartmaları ve siyah obelisk üzerinde işlenmiştir. Aşağıda bunlar alt başlıklar şeklinde değerlendirilmiştir.

3.2.1. Balawat Tunç Kapı Kabartmaları

Balawat kenti Musul'un 25 km. güneydoğusunda konumlanmaktadır. Assur kralları II. Aşşur-nasir-apli (MÖ. 883-859) ve III. Shalmaneser (MÖ. 858-824) Balawat stadelinde (eski İmgur-Enlil) Düşler Tanrısı Mamu'nun tapınağına sedirden kapılar armağan etmişlerdir⁸⁵. *“Bu kapıların bir kısmı tunç levhalarla kaplıdır. Levhalar 1.83 m. uzunluğunda 6.8 m. kadar yüksekliğindeki ahşap kapı kanatları yukarı doğru incelen 0.45 m. çapındaki ahşap söve millerine çivi ile çakılarak tutturulmuştur. Her kanat 0.27 m. yüksekliğinde sekiz ince tunç kuşakla kaplanmıştır. Bezemeler alttan kabartma ve üstten kazıma tekniğinde işlenmiştir”*⁸⁶.

Bu kabartmalarda birçok konu ile birlikte çevre bölgelerdeki kentlere yapılan seferlerde elde edilen ganimetlerde tasvir edilmiştir⁸⁷ (Çizim 1-11). Bu kentler arasında Suhu, Sarugu, Azamu, Karkamış, Fenike ve adı bilinmeyenler yer almaktadır. Kabartmalarda ganimet olarak insanlar, kazanlar, küçük boyutlu kaplar, külçeler, ördek veya kazlar, bakraçlar, dokumalar ve keresteler betimlenmiştir. Ayrıca dokuma ya da deriden torbalar kabartmalarda işlenmiştir. Dokuma ya da deriden olan bu torbalar içerisinde muhtemelen değerli takı vb. malzemeler yer almaktaydı. Bazı tasvirlerde ganimetlerin alındığı kentler ve Assurluların bu kentlerden ganimetlerle birlikte çıkıp ilerleyişi resmedilmiştir (Çizim 2,4,7,10). Ganimetler; Assurlu askerler, haremağaları ve fethedilen kentin esir alınan insanları tarafından taşınmaktadır. Bunların yanı sıra özellikle Fenike kentinden alınan ganimetlerin naklinde kayıklardan

⁸⁵ J. E. Curtis, J. E. ve N. Tallis, *The Balawat Gates of Assurnasirpal II*, London 2018.

⁸⁶ V. Sevin, *Assur Resim Sanatı*, Ankara 2010, ss. 64-65.

⁸⁷ Curtis ve Tallis, figs. 8, 34, 36, 58, 62, 64, 66, 68, 72, 80, 82.

da istifade edilmiştir (Çizim 6,7,10). Kentlerden Assur ülkesine getirilen ganimetlerin, kralın huzuruna sunulduğunu Balawat Tunç Kapı Kabartmalarında betimlenmiş bir örnekten anlaşılmaktadır. Bu kabartmada Suhu kentinden alınan ganimetlerin veliaht ve haremağaları eşliğinde krala takdim edildiği görülmektedir.

3.2.2. Saray Kabartmaları

Yeni Assur Krallığı kentlerinin tamamında saray yapıları bulunmaktadır. Saray yapıları Babanu (İç Avlu) ve Bitanu (Dış Avlu) olmak üzere iki avludan oluşmaktadır ayrıca mutfak, banyo, harem ve taht odası gibi ünitelerde yer almaktadır. Söz konusu mekânların kabartmalarında çeşitli konular ile birlikte savaş ganimetleri de tasvir edilmiştir. Bunlardan Nimrud Kuzeybatı Sarayı Taht Odası⁸⁸ (Çizim 12), Nimrud Merkezi Saray⁸⁹ (Çizim 13), Nineveh Güneybatı Sarayı Oda XXXVI ve XXXVIII⁹⁰ (Çizim 14-18), Nineveh Assurbanipal Sarayı⁹¹ (Çizim 19), Nineveh Kuzey Sarayı⁹² (Çizim 20), Kalhu Orta Saray⁹³ (Çizim 22), Dur-Şarrukin Sarayı⁹⁴ (Çizim 21) kabartmalarında savaş ganimetleri konulu sahneler betimlenmiştir. Söz konusu kabartmalarda Laçeş, Kalde, Babil, Muşaşir (Ardini), Ataun, Sahrına ve Din-Şarri kentlerinden alınan ganimetler işlenmiştir.

Kabartmalarda, alınan ganimetler arasında insanlar (kadın ve çocuklar), çift kulplu kazanlar, küçük boyutlu kaplar, fildişiler, keresteler, sehpa, koyunlar, yatak ve dokumalar betimlenmiştir (Çizim 12-22). Balawat Tunç Kapı Kabartmalarında olduğu gibi saray kabartmalarında da dokuma ya da deriden torbalar görülmektedir. Bu torbalarda muhtemelen değerli takı vb. malzemeler bulunmaktadır. Ayrıca istisnai olarak Nineveh Güneybatı Sarayı ve Assurbanipal Sarayı kabartmalarında kale kuşatması devam ederken aynı anda Assurlu askerlerin denetiminde ganimetler de taşınmaktadır (Çizim 15, 19). Dur-Şarrukin Sarayı kabartmasında işlenmiş Muşaşir

⁸⁸E. A. Wallies Budge, *Assyrian Sculptures in the British Museum*, London 1914, pl. XX/2; R. D. Barnett, *Assyrische Sculpturen in the British Musuem*, Bongers 1975, pl. 31.

⁸⁹R. D. Barnett, *Assyrische Palastreliefs*, Artia 1958, fig. 36; Barnett, pl. 53.

⁹⁰Barnett, pl. 68, 78; J. M. Russel, J. M. Russel, Sennacheri's Palace without Rival at Nineveh, Chicago 1991, fig. 67; "Neuassyrische Kunstperiode. III. Reliefs" *Reallexikon der Assyriologie* 9, 1998, pl. 39; Sevin, 2010, res. 182, 198-199.

⁹¹Barnett, pl. 165.

⁹²J. C. Gadd, *The Stones of Assyria: The Surviving Remains of Assyrian Sculpture, their Recovery, and their Recovery and their Original Positions of Assyria*, London 1936, pl. 34; Sevin, 2010, res. 246-247.

⁹³J. Reade, *Assyrian Sculpture*, Monumetn de Ninive London 1983, s. 43; Sevin, 2010, res. 92.

⁹⁴P. E. Botta ve E. Flandin, *Monument de Ninive, decouvert et decrit par M.P.E. Botta, mesure et dessine par M.E. Flandin*, Paris 1849, pl. 140; Sevin, 2010, res. 164.

(Ardini) kentinin yağmalanma sahnesinde terazide betimlenmiştir (Çizim 21). Böylelikle Assurluların ganimetleri alırken tek tek saydıkları, tarttıkları ve ganimet sayım işlemlerinin haremağaları tarafından yapıldığı görülmektedir (Çizim 14-13).

3.2.3. Dikilitaşlar (Obeliskler)

Dikilitaş geleneği Orta Assur Dönemi'nden itibaren bilinmektedir. Bunlar alttan üste doğru daralan dörtgen prizma şeklinde olup üst kısımları basamaklıdır. Dikilitaşlar dört taraftan görülebilecek tarzda işlenmiştir. Söz konusu dikilitaşlar kentlerin sitadel meydanları ya da tapınak cephelerine bırakılırdı. Dikilitaşlardan en iyi bilinenleri rassam ve siyah obelisktir⁹⁵. Bunlardan siyah obelisk üzerinde savaş ganimetleri betimlenmiştir. Siyah Obelisk 1.98 m yüksekliğinde olup M.Ö. 826 yılında III. Salmanesser'in 31. yılında, yapılmıştır. Assur sanatında obelisk türünün son örneği olan eser Kalhu sitadelindeki Merkezi Yapı denilen tapınağın önüne yer almaktadır. Üzerinde, kralın uyruklarından haraç/vergi ve ganimet alış sahneleri, beş sıra halinde düzenlenmiş 20 kabartma pano ile betimlenmiştir. Panoları birbirinden ayıran bantlara çivi yazılarıyla olaya ilişkin kısa notlar yazılmıştır. Solda yer alan üst panolarda betimlenen Urmiye Gölü yöresindeki Gilzanu ülkesinden getirilen haraç vergileri arasında gümüş, altın, kalay, tunç kazanlar, atlar ve çift hörgüçlü develer bulunmaktadır. İkinci sıradaki İsrail'inkiler ise gümüş, altın, altın bir çanak, altın bir kâse, altın kaplar, altın kovalar, kalay, kral için asalar ve mızraklardır. Diğer panolarda ise, diğer ülkelerden gelen haraç ve vergiler resmedilmiştir. Bunlar, çivi yazılı kısa belgelere göre, Kuzeybatı İran'daki Gilzanu dışında, çoğu Suriye ve Fenike kıyılarının Muşri, Suhi, Hattina gibi zengin kentlerinden gelen ganimetlerdir⁹⁶ (Çizim 23).

⁹⁵ Sevin, 2010, s. 54; O. S. M. Amin, "The Black Obelisk of Shalmaneser III at the British Museum", *Ancient History*, 2016.

⁹⁶ J. Bonomi, *Nineveh and Its Palaces. The Discoveries of Botta and Layard Applied to the Elucidation of Holy Writ*, London 1853, pl. XLIX-L; Susan Ackerman, "Assyria in the Bible", *Assyrian Reliefs from the Palace of Ashurnasirpal II*, Eds. A. Cohen ve S. E. Kangas, London 2010, ss. 128-132, fig. 4.1; Sevin, 2010, ss. 55-56; Amin, 2016; Jonathan, Tubb, "The Levant and Assyria", *The BP Exhibition: I am Ashurbanipal, king of the world, king of Assyria* (ed. Gareth Brereton), London 2018, fig. 124.

3.2.4. Fildişi Eserler

Yeni Assur Krallığı Nimrud kazılarında birkaç fildişi plaka parçasında farklı konular ile birlikte savaş ganimetlerinin getirilişi de betimlenmiştir⁹⁷. Söz konusu plakaların birinde sahnenin merkezinde Assur kralı ayakta gösterilmiştir. Kralın bir elinde kâse diğer elinde balta yer alır. Bu figürün arka tarafında güneşliği tutan haremağası ön tarafında ise yelpaze sallayan haram ağası görülür. Güneşliği tutan haremağasının hemen gerisinde kralın ok ve yayını taşıyan figür ile savaş arabası betimlenmiştir. Sahnede giyim kuşamlarında Suriyeli olduğu anlaşılan figürler ganimetleri krala takdim ederken tasvir edilmişlerdir. Bu ganimetler arasında dokumalar, vazo, kulplu kâse ve külçeler (?) yer almaktadır (Çizim 24). İkinci plaka parçasında ise fildişi parçalar ve tabaklar içinde takılar resmedilmiştir (Çizim 25). Üçüncü plakada ise figürlerin başları üzerinde taşıdıkları kalkanlar görülür (Çizim 26).

⁹⁷ M. Mallowan, *Ivories from Nimrud (1949-1963): Ivories in Assyrian style*, British School of Archaeology in Iraq, 1967, fig. 67, 100-101.

3.3. GANİMET TÜRLERİ

3.3.1. İnsanlar

Yeni Assur Dönemi epigrafik kaynakları ve betimleme sanatı çevre bölgelere yapılan askeri seferlerde ganimet olarak getirilen insanlara dair bilgiler içermektedir. Dönemin krallarından II. Adad-nirari, II. Tukulti-ninurta, III. Shalmeneser ve Sennaherib' e ait epigrafik kaynakların bir kısmı bu konuda bilgi verir. Bu krallardan II. Adad-nirari döneminde Ahzu diyarından ve Ragamatu şehrinden Assur ülkesine buranın yöneticilerinin eşleri, kızları, oğulları getirilmiştir⁹⁸. Kral II. Tukulti-ninurta ise Nairi diyarının oğullarını, kızlarını ve eşlerini ganimet olarak almıştır⁹⁹. III. Shalmeneser ise Gurgumite, Paddian ve Mutallu şehirlerinin kızlarını ve saraylı kadınlarını ele geçirmiştir¹⁰⁰. Bunların yanı sıra Sennacherib Cutha'dan suçlu vatandaşları ve Babil'den saray kadınları, kadın kâhyalar, hizmetçiler, haremağaları, erkek ve kadın müzisyenleri ile zanaatkârları ganimet olarak Assur ülkesine taşımıştır¹⁰¹.

Yeni Assur Dönemi tasvirli bulguları da askeri seferler sonucunda ganimet olarak alınan insanlar ile ilgili görsel veriler sunar. Balawat Tunç Kapı kabartmalarının bir kısmında Sarugu, Suhu ve Fenike şehirlerinden alınan ve Assur ülkesine getirilen erkekler betimlenmiştir¹⁰². Yine Kalhu Kuzeybatı Sarayı Tahta odası kabartmasında piyadeler¹⁰³ ve Kalhu Merkezi Saray kabartmasında¹⁰⁴ kadın ve çocuklar alınan ganimetler arasında tasvir edilmiştir. Ayrıca Nineve Kuzey Sarayı'nda ise ganimet olarak alınan insanlar arasında kadın, çocuk ve erkekler betimlemiştir¹⁰⁵.

3.3.2. Hayvanlar

Dönemin çivi epigrafik ve tasvirli bulguları yapılan askeri seferler sonucunda ganimet olarak alınan hayvanlar hakkında bilgi verir. Nitekim kral, II. Tukulti-ninurta yazıtlarının bir kısmında Nairi beyliklerden atlar, Suru şehrinden 1200 koyun, 100

⁹⁸ Grayson 2002a, ss. 148-150, satır no 30-33, 49-60.

⁹⁹ Grayson 2002a, s. 171, satır no 1-3.

¹⁰⁰ Grayson 2002b, s. 40, yazıt no A.=.102.6, satır no iii 58-iv6.

¹⁰¹ Grayson ve Vovotny 2012, ss. 33-34, yazıt no 23-24, 30-33.

¹⁰² Curtis ve Talis 2008: Figs. 8, 34, 36, 58, 64, 66.

¹⁰³ Barnett 1975: Pl. 31.

¹⁰⁴ Barnett 1975: Pl. 53.

¹⁰⁵ Sevin 2010: Res. 246.

öküz, ördekler ve Usala'dan ise 200 koyun ile 30 öküzü ganimet olarak aldığına dair bilgiler verir¹⁰⁶. II. Asur-nasir-apli dönemine ait bazı yazılı metinlerde ise kralın Nairi diyarının krallarından atlar, katırlar, öküzler, koyunlar, Azullu diyarından atlar, öküzler, koyunlar, Habinu'dan 400 koyun, Kunulua şehrinden 1000 öküz ve 10.000 koyunu ganimet olarak aldığını öğrenmekteyiz¹⁰⁷. Ayrıca kral III. Shalmaneser Kaia, Habuska, Gilzanu, Habinu, Til-Abnian, Ga'unu, Sarugean, Giriş-Adad, Qalpurunda, Unqite, Mutallu, Gargumite, Haiianu, Sam'alite(e) Aramu, Bit-Agusili, Gurgumite, Mutallu, Talia, Hazazu, Wulia, Batamu, Bit-Gabbarili, Silqia, Kaki, Habuskia, Lanşibu-rias ve Paddian şehirlerinden öküz, koyun, 300 öküz ve 3.000 koyun ganimet olarak almıştır¹⁰⁸. Son olarak kral Sennaherib Tu'umuna, Rihibu, Yadaqu, Ubuđu, Gibre, Malihu (malahu) Gurumu, Ubulu, Damunu, Gambulu, Hindaru, Ru'u'a, Paquđu, Hamranu, Haqaranu, Nabatu, Li'ta'udan 7,200 at ve katır, 11,073 eşek, 5230 deve, 80,100 öküz, 800.600 koyun ve oğlak, Hezekiah'dan atlar, katırlar, eşekler, develer, öküzler, koyunlar ve keçilerden oluşan önemli bir ganimetle Assur'a geri döndüğünden söz eder¹⁰⁹.

Ganimet olarak alınan hayvanlar sınırlı sayıda da olsa betimleme sanatında da işlenmiştir. Kalhu Merkezi Saray kabartmasında alınan ganimetler arasında koyun ve koçlar da betimlenmiştir¹¹⁰ (Çizim 13). Ninive Güneybatı Sarayında ise ganimet olarak katırlar ve develer tasvir edilmiştir¹¹¹ (Çizim 16-18). Bunların yanı sıra Siyah Obelisk üzerinde de çevre bölgelerden askeri seferler sonucunda alınan devler, atlar ve boğalar da görülür¹¹² (Çizim 23).

3.3.3. Tekstil Ürünleri

Yeni Assur Krallığı çevre bölgelere gerçekleştirmiş olduğu askeri seferlerde birçok ganimet ile birlikte dokumaları da Assur ülkesine getirmiştir. Kral II. Tukulti-ninurta Suru şehrinden 150 dokuma giysi (kılıf) ile 1 mor yün ve Dur Katlimmu,

¹⁰⁶Grayson, 2002a, s. 171, satır no 1-3, s. 176, satır no 95b-103.

¹⁰⁷Grayson, 2002a, ss. 202, 216-218, satır no 12b-15a.

¹⁰⁸Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 9, satır no 40b-45, s. 11, satır no 92b-95, s. 16, satır no 40-41a, s. 17, satır no 10b-13a, s. 18, satır no 24b-27a.

¹⁰⁹Grayson ve Novotny, s. 37, yazıt no. 14-16), s. 65, yazıt no. 49-51).

¹¹⁰ Barnett, 1975: Pl. 53.

¹¹¹ Sevin, 2010: Res. 182, 108-199.

¹¹²Sevin, 2010: Res. 61.

Quatnu, Laqu şehirlerinden ise çeşitli renklerde süslü giysiler almıştır¹¹³. II. Asur-nasir-apli yıllıklarının bir bölümünde Bit-Adini diyarından renkli süslü giysiler, keten giysiler ile mor yün, Laqu diyarındaki tüm krallardan renkli süslü giysiler, keten giysiler, Hindanu şehrinden mor yün, Kunulua şehrinden 1000 renkli süslü keten giysiler aldığına dair bilgiler bulunmaktadır¹¹⁴. Yine kral III. Shalmeneser iki yıllığında Qalpurunda, Unqite, Mutallu, Gargumite, Haiianu, Sam'alite(e) ve Aramu'dan kırmızı- mor yün, süslü giysiler, keten giysiler, Bit-Gabbarili bir adam olan Haiianu'dan ise 300 süslü keten giysiler aldığından söz eder¹¹⁵. Ayrıca III. Adad-nirari yazıtlarında Damascus Bölgesi'nden renkli süslü keten giysileri ganimet olarak aldığına belirtir¹¹⁶. Bunların yanı sıra II. Sargon dönemine ait yazıtlarda da kralın çevre bölgelere yapmış olduğu askeri seferlerde ülkesine birçok ganimet ile birlikte 10 büyük yün harmani, 2 tunik, 3 yün harmani, 5 tunik ve 5 yün harmaniyi de aldığına dair veriler bulunmaktadır¹¹⁷.

3.3.4. Maden ve Metal Eserler

Yeni Assur krallarından II. Adad-nirari, II. Tukulti-ninurta, II. Asur-nasir-apli, III. Shalmeneser, III. Adad-nirari, II. Sargon ve Sennaherib dönemlerinde çevre bölgelere yapılan askeri seferlerde çeşitli ganimetlerle birlikte maden ile metal eserler de Assur ülkesine getirilmiştir. Kral II. Adad-nirari yazılı kaynaklarında Guzanu şehrinden gümüş ve altın aldığından söz eder¹¹⁸. II. Tukulti-ninurta dönemlerine ait yazıtlarda kralın Suru şehrinden 20 altın mina, 20 gümüş mina, 32 kilo kalay, 130 kilo bronz, 100 bronz kap, 2 kilo demir; Laqu ve Quatnu'dan 50 bronz kap; Latihu şehrinden 3 bronz mina aldığına dair ibareler geçmektedir¹¹⁹. Yine kral II. Asur-nasir-apli yazılı kaynaklarında Ulumania, Hargaiia, Harmasia diyarından bronz kaplar; Gilzanu ve Habusku'dan gümüş, altın, bronz ve bronz kaplar; Suru şehrinden gümüş, altın, bronz, bronz kaplar; Hindanu'dan gümüş, altın, bronz; Nairi diyarından gümüş, altın, bronz kaplar; Laqu diyarının yöneticisinden gümüş altın, kalay, bronz, bronz

¹¹³Grayson, 2002a, s. 176, satır no 95b-103, s. 177, satır no 104-115a.

¹¹⁴Grayson, 2002a, ss. 199-200, 216-218.

¹¹⁵Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 11, satır no 92b-95, yazıt no A.0.102.1, s. 18, satır no 24b-27a.

¹¹⁶Grayson, 2002b, yazıt no A.0.104.8, s. 213, satır no 15-21.

¹¹⁷Parpola, yazıt no 34.

¹¹⁸Grayson, 2002a, s. 153, satır no 97-104.

¹¹⁹Grayson, 2002a, s. 176, satır no 95b-103, s. 177, satır no 104-115a.

kaplar; Bit-Bahiani'den gümüş, altın, kalay, bronz, bronz kaplar; Bit-Adinili bir adam olan, Ahunu'dan gümüş, altın, kalay, bronz, bronz kaplar, altın bilezikler, süslü altın yüzükler, altın gerdanlıklar (kolyeler), bir altın hançer; Hatti diyarının kralı Sangara'dan 20 gümüş mina, bir altın yüzük, bir altın bilezik, altın hançerler, 100 bronz, 250 demir, bronz küvet, bronz kovalar, bir bronz fırın, sarayındaki ağırlığı belirlenemeyen pek çok takıyı (aksesuar) ganimet olarak aldığını belirtir¹²⁰. Ayrıca kral III. Shalmeneser dönemi yazılı kaynaklarından Habinu ve Til-Abnian, Ga'unu, Sarugean ve Giriş-Adad, Lmmerinaean'dan gümüş, altın, kalay, bronz; Qalpurunda, Unqite, Mutallu, Gargumite, Haiianu ve Sam'alite(e) Aramu, Bit-Agusili bir adam (olan)'dan gümüş, altın, kalay, bronz, demir; Gurgumite, Mutallu'dan gümüş, altın yüzük; Aramu'dan gümüş, altın, bir altın; Bit-Gabbarili bir adam olan Haiianu'dan 90 bronz, 90 demir, altından bir kapı gibi maden ve metal eserlerin ganimet olarak alındığını öğrenmekteyiz¹²¹. Kral III. Adad-nirari Damascus'dan 2300 talent gümüş, 20 talent altın, 3000 talent bronz, 5000 talent demiri ganimet olarak aldığını belirtir¹²². Keza II. Sargon dönemine ait bir yazılı metinde 10 altın taçlı (çelenkli taht), 20 gümüş kase (kadeh), 3 gümüş mina, 10 gümüş mina, 3 gümüş mina, Prens tacı, 10 gümüş minanın ganimet olarak alındığına dair veriler bulunmaktadır¹²³. Son olarak kral SennaheribMarduk-apla-iddina'nın sarayından altın, gümüş, altın ve gümüş kaplarını (malzemelerini), altın ve gümüşlü altlık (destek montaj) ile birlikte onun kraliyete ait özel eşyalarını ganimet olarak aldığını dair bilgiler geçer¹²⁴.

Çivi yazılı belgelerin yanı sıra dönemin betimleme sanatı da ganimet olarak alınan maden ve metal eserler hakkında görsel veriler sunar. Balawat Tunç Kapı kabartmaları (Çizim 1-3, 5, 8, 10-11), Nimrud Kuzeybatı Sarayı Taht Odası (Çizim 12), Nineveh Güneybatı Sarayı Oda XXXVI ve XXXVIII (Çizim 14), Nineveh Assurbanipal Sarayı (Çizim 19), Dur-Şarrukin Sarayı (Çizim 21-22) kabartmaları ile birkaç fildişi eserde (Çizim 25-26) ganimet olarak alınan metal eserler betimlenmiştir.

¹²⁰Grayson, 2002a, s. 197, satır no 54b-58a, ss. 199-200, s. 202, satır no 12b-15a, s. 215, satır no 44b-48a, ss. 216-218.

¹²¹Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 9, satır no 40b-45, yazıt no A.0.102.1, s. 11, satır no 92b-95, yazıt no A.0.102.1, s. 16, satır no 40-41a, yazıt no A.0.102.1, s. 17, satır no 10b-13a, yazıt no A.0.102.1, s. 18, satır no 24b-27a, yazıt no A.0.102.6, s. 40, satır no iii58-iv 6.

¹²²Grayson, 2002b, yazıt no A.0.104.8, s. 213, satır no 15-21.

¹²³Parpola, yazıt no 34.

¹²⁴ Grayson ve Novotny, s. 34, yazıt no. 30-33.

Bu eserler arasında kâseler, vazolar, kazanlar, bakraçlar, libasyon kapları ve küpeler yer alır.

3.3.5. Ahşap ve Fildişi Eserler

Yeni Assur Kralları yıllıklarında çevre bölgelere gerçekleştirdikleri askeri seferlerde yukarıda bahsedilen savaş ganimetlerine nazaran ahşap ve fildişi eserlerden daha az söz etmektedir. Kral II. Asur-nasir-apli yazıtlarında Bit-Adinili bir adam olan, Ahunu'dan fildişi tabaklar, fildişi sedirler, fildişi sandıklar, gümüş ve altınla işlenmiş fildişi tahtlar; Kunulua şehrinden şimşir tahtasından yataklar, fildişi ve şimşir tahtasından yapılmış tabaklar aldığını belirtir¹²⁵. Yine III. Shalmaneser Qalpurunda, ve Unqite, Mutallu ve Gargumite, Haiianu ve Sam'alite(e) Aramu ve Bit- Aguşili bir adam olan Aramu'danfildişi, fildişi yata aldığından söz eder¹²⁶. Son olarak III. Adad-nirari yazıtlarında Damascus'dan fildişi yatak ve fildişi işlemeli sedir (kanepe) aldığını belirtir¹²⁷. Çivi yazılı belgelerin yanı sıra dönemin kabartmaları da sınırlı sayıda fildişi ve ahşap malzeme ile ilgi veri sunar. Balawat Tunç Kapı kabartmasında kereste (Çizim 9) ve KalhuKuzeybatı sarayı Taht Odası kabartmasında ise kazanlarla birlikte fildişi malzeme tasvir edilmiştir (Çizim 12).

3.3.6. Tekerlekli Taşıtlar

Yeni Assur Krallarından II. Asur-nasir-apli yıllıklarının birinde Bit-Adini diyarından getirdikleri Ahi-İababa'yı esir olarak ele geçirdiğini ve onun ülkesinden birçok ganimet ile birlikte iki tekerlekli taşıtlarını da aldığını belirtmektedir¹²⁸. Yine kral yazıtlarının ikisinde Nairi ve Azullu diyarlarından da ele geçirdiği ganimetler arasında iki tekerlekli taşıtlardan da söz etmektedir¹²⁹. Bir diğer Yeni Assur kralı V. Şamsi-Adad dönemine ait bir çivi yazılı metinden kralın Marduk-balatsu-iqbi ile yapılan savaştan 100 atlı tekerlekli taşıtı ganimet olarak aldığını bilinmektedir¹³⁰.

¹²⁵Grayson, 2002a, ss. 216-218.

¹²⁶Grayson, 2002b, yazıt no A.0.102.1, s. 11, satır no 92b-95; yazıt no A.0.102.3, s. 25, satır no 94b-99.

¹²⁷Grayson, 2002b, yazıt no A.0.104.8, s. 213, satır no15-21.

¹²⁸Grayson, 2002a, ss. 199-200.

¹²⁹Grayson, 2002a, s. 202, satır no 12b-İ5a, ss. 216-218.

¹³⁰Grayson, 2002b, yazıt no A.0.103.1, s. 188, satır noiv 37-45.

3.4. SAVAŞ GANİMETLERİNİN NAKLİ

Epigrafik veriler ve tasvirli bulgulardan Yeni Assur Krallığı'nda savaş ganimetlerinin önemli bir yerinin olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu verilerden ganimetlerin naklinin karayolu ve nehir/deniz yolu olmak üzere iki şekilde yapıldığı tespit edilmiştir. Aşağıda öncelikle karayolu ve akabinde nehir/deniz yolu olmak üzere ana başlıklar oluşturulmuş ve başlıklar altında nakilde kullanılan araçlar değerlendirilmiştir.

3.4.1. Karayolu

3.4.1.1. İki Tekerlekli Yük Taşıtları

Dönemin epigrafik ve tasvirli bulgularından Yeni Assur Krallığı'nda ganimetlerin sevkiyatında tekerlekli taşıtların önemli bir yerinin olduğunu görmektedir. Yeni Assur Krallığı'nda çeşitli tiplerde tekerlekli taşıtlar bulunmakla birlikte savaş ganimetlerinin naklinde şimdilik iki tekerlekli taşıtlardan istifade edilmiştir. Söz konusu taşıtlar Niniveh Merkezi Saray (Çizim 13) ve Niniveh Kuzey Sarayı (Çizim 20) kabartmalarında tasvir edilmiştir. Sekiz ve on iki parmaklı (ispit) tekerleklerle sahip bu taşıtlara çift öküz koşulmuştur. Öküzler anatomik yapılarına uygun işlenmiş olup boyunlarında olasılıkla deri ya da dokumadan yapılmış yakalıklar bulunmaktadır. Sekiz parmaklı (İspit) tekerlekler tek çemberli küçük ebatlı ve kalın tasarlanmış olmakla birlikte on iki parmaklı (İspit) tekerlekler çift çemberli, büyük ve hafiftir. Taşıtların kasaları dörtgen planlı olup yan kenar panelleri oldukça alçak betimlenmiştir ve kasanın altından boyunduruğa doğru uzanan tek merkezli taşıt oku kullanımı mevcuttur. Bu tip taşıtlarla savaş sırasında alınan insanlardan özellikle kadın ve ergen çocukların nakli yapılmıştır.

Tasvirli eserlerin yanı sıra dönemin yazılı metinlerinde de arabalı birliklerin bahsedilmektedir. Örneğin; II. Tukulti-Ninurta'nın (MÖ 890-884) yıllıklarında Kurruri Dağları'na karşı düzenlediği seferlerden birinde Assurlu süvarilerden ve iki tekerlekli taşıtlarında söz etmektedir.¹³¹ Yine II. Adad-nirari dönemine ait bir yazıt savaş ganimetleri ve iki tekerlekli yük taşıtlar konusunda bilgi vermektedir. Yazıt şöyle anlatmaktadır:

¹³¹ Gabriel 2007: s. 374

*“Atalarımın kralları tarafından hiç kullanılmayan şehrin çevresindeki tabyalara yerleştirdim. O şehrinin etrafına hendek kazmış olmasına rağmen, güçlü kudretim, herkesi ayağa kaldıran mücadele ve silahlarımın ateş eden önyüzleriyle onlar dehşete düştüler ve ben Raqammatu şehrine gücüm ve kudretimle girdim. O adamı sarayından indirdim. Bizzat kendim onun mallarını, dağdaki kıymetli taşlarının, iki tekerlekli arabalarının, atlarını, eşlerini, oğullarını, kızlarını ve tüm kıymetli ganimetlerini kontrol ettim. O adamı oğullarıyla birlikte tunçtan yapılmış tokalarla bağladım ve onları şehrim Assur’a getirdim. Hanigalbat diyarına, güçlü ve başarılı Assuru yerleştirdim, lordum”.*¹³²

3.4.2. Nehir/Deniz Yolu

3.4.2.1. Kayıklar

Yeni Assur Krallığı’nda ganimetlerin naklinde (taşımalarında) kullanılan kayık betimlemeleri Balawat Tunç Kapı kabartmalarında (Çizim 6-7, 10) betimlenmiştir. Kayıklar Akdeniz’e kıyısı olan ülkelerden alınan ganimetlerin naklinde kullanılmıştır. Fazla derin olmayan kayıklar hafif ovalimsi bir form sergilemektedir. Arka ve ön bitim kısımları yukarıya doğru uzatılmıştır. Yukarı doğru uzatılmış olan bitim kısımları hayvan başları ile sonlandırılmıştır. Hayvan başları çoğunlukla ördekbaşını andırmaktadır. Bu tip kayıklarda sayıları otuz, sekiz ve dört arasında değişen kürekler kullanılmıştır. Küreklerin bitim kısımları dikdörtgen formundadır. Söz konusu kayıklarla esir alınan insanlar ile bunlardan alınan kazan ve bakraç gibi ganimetlerin nakli gerçekleştirilmiştir.

3.4.2.2. Kelekler (Sal)

Yeni Assur Krallığı’nda ganimetlerin naklinde (taşımalarında) kullanılan Kelek (Sal) betimlemeleri Ninive’den bir kabartmada (Çizim 27) betimlenmiştir¹³³ Bu kabartmada Kelek (Sal), iki adet yatay ahşabın (kereste) birbirine paralel şeklinde yerleştirilmiştir. Ahşapların hemen altında belirli bir aralıkta simetrik şeklinde yerleştirilmiş yedi adet su tulumu yer almaktadır. Su tulumları ve ahşaplar arasındaki bağlantı çapraz yerleştirilmiş kamış veya halatla bağlanmıştır. Küreklerin ucu, büyük ters “D” formu biçiminde olup hemen üst tarafında Küçük (t) benzeri bir

¹³² Grayson, 1991: 150, satır 55-60

¹³³ Köroğlu, 2006, 28.

çıkıntı yer almaktadır (Çiz.) Dönemin kabartmalarının yanı sıra yazılı kaynakları da salları hakkında bilgi sunmaktadır. III. Şulmanu-aşerid dönemine ait bir yazıtta kelekler (sallar) hakkında söz etmektedir.

“.....Aynı yıl Mazamua arazisine yürüdüm. Nikēme ve Nikdēra şehirlerine yaklaştım ve Bunais'i geçtim. Onlar benim silahlarımın korkunç ışınları karşısında korktular. Keçi derisinden yapılmış salları üzerinde kargaşa devam etti ve denizin ortasında savaş sürmekteydi. Onları kendi kanlarıyla kırmızı yün gibi olan kırmızı denizde öldürdüm ve defettim.....” Söz konusu yazıttan keleklerin (salların) alt bölümünde keçi derisinden yapılmış su tulumlarının kullanıldığını bilinmektedir.¹³⁴

¹³⁴ Grayson, 1996, 22, yazıt no. 75b-78a.

SONUÇ

M.Ö. I. binin önemli güçlerinden olan Yeni Assur Krallığı genişleme politikasına önem vermiştir. Bu nedenle çevre bölgelere veya ülkelere yılın belirli dönemlerinde hemen hemen her kral döneminde düzenli aralıklarla askeri seferler düzenlemişlerdir (Tablo1). Askeri seferlerde genişleme politikası ile birlikte alınan ganimetlerde önemli bir yer tutar. Nitekim Yeni Assur Krallığı'nda savaş ganimetlerine dair veriler epigrafik kaynaklar başta olmak üzere tasvirli bulgulardan bilinmektedir (Tablo 2). Savaş ganimetleri arasında insanlar başta olmak üzere hayvanlar, maden ve metal eserler, ahşap eserler ile fildişi eserler gelmektedir. Böylelikle söz konusu arkeolojik veriler Yeni Assur'da savaş ganimetlerinin önemini gösterir niteliktedir.

Yeni Assur kronolojisine bakıldığında ganimetlerin II. Assur-dan, II. Adad-nirari, II. Tukulti-ninurta, II. Asur-nasir-apli, III. Shalmeneser,II. Sargon, Sennaherib, V. Şamsi-Adad ve III. Adad-nirari dönemlerinde alındığı anlaşılmaktadır. II. Adad-nirari döneminden III. Shalmeneser'ı da kapsayan süreç Yeni Assur döneminin parlak çağı olduğu ve bu süreçte yayılım politikası izledikleri bilinmektedir. Keza bu süreçteki parlak dönem ve askeri seferlere bağlı olarak Assur ülkesine getirilen savaş ganimetlerinde de çeşitlilik ve yoğunluk yaşanmıştır. Ayrıca epigrafik kaynaklar ve tasvirli bulgular Yeni Assur krallarından III. Adad-nirari ve Aşşur-ahaidin dönemleri arası ile Aşşur-eti-ilani ve Aşşur-ubalit çağları arasında savaş ganimetlerine dair verilere rastlanmamıştır. Söz konusu dönemlerde Assurluların iç karışıklıklarla meşgul olduğu ve bu nedenle yayılım politikasını gerçekleştiremediği bilinmektedir. Bu siyasi kargaşa ve gerçekleştirilemeyen askeri seferler savaş ganimetlerini de etkilemiştir.

Yeni Assur Dönemi tasvirli bulgularında betimlenmiş savaş ganimetlerine dair sahneler genellikle sarayların koridorları, kral daireleri ve iç avlu gibi mekânların duvarlarında rastlanır. Bunlar genellikle mekânların tek duvarına işlenmiştir. Ayrıca mekânların duvarlarının ile birlikte kapı, dikili taşla ve fildişi eserler üzerinde yer alan sahnelerde de savaş ganimetleri görülür. Yeni Assur tasvir sanatı kronolojisine bakıldığında savaş ganimetlerinin II. Assur-dan, II. Adad-nirari, II. Tukulti-ninurta, II. Asur-nasir-apli, III. Shalmeneser,II. Sargon, Sennaherib, V. Şamsi-Adad ve III. Adad-

nirari dönemlerinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu sahneler savaş ganimetlerinin gelişimi hakkında kısmen de olsa bilgi vermektedir. Nitekim III. Shalmeneser dönemi Balawat Tunç kapı kabartmalarında savaş ganimetleri tek frizli ve öyküleyici bir karakter ile işlenmiştir. Kompozisyonlar çoğunlukla soldan sağa ve nadiren sağdan sola doğru olacak şekilde uygulanmıştır. Yine bu dönemde savaş ganimetleri tek başına işlenmekten ziyade askeri sahneler ile birlikte tasvir edilmiştir. II. Asur-nasir-apli döneminde Nimrud Kuzeybatı Sarayı'nda betimlenmiş sahnelerde tek bir frizde değil de dörtlü friz içinde betimlenmiştir. Sahnede bir sükûnet ve sakinlik hâkimdir. III. Tukulti apil-eşarra döneminde savaş ganimetleri tek frizlidir. Bu dönemde kompozisyonlar duvarlara göz hizasına göre işlenmiştir. Sennaherib döneminde kabartmaları ise Kalhu Kuzeybatı sarayı örnekleriyle ortak özellikler göstermekle birlikte üslup olarak daha kötü işlenmişlerdir. İlk kez bu dönem kabartmalarında bitki motifleri yoğunluk kazanmıştır. Söz konusu verilerden Yeni Assur kabartma sanatında savaş ganimetlerinin birbirinin tekrarı olmadığı bunların üslup olarak kendine özgü özellikler taşıdığı da düşünülebilir.

Yeni Assur Kralları çevre bölgelere düzenledikleri askeri seferlerde buraların halkının yanı sıra yöneticilerinin eşleri, kızları ve oğullarını da ganimet listeleri arasına bırakmışlardır. Bunların alınıp daha çok propaganda amaçlı veya aşağılama, küçük düşürme olmalıdır. Bunların yanı sıra müzisyenler ve zanaatkârlar da ganimet olarak Asur ülkesine getirilmiştir. Eskiçağ'da dokumacı, çömlekçi, ahşap ustası, takı ustası gibi mesleklere sahip kişilerin oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Nitekim üretime dayalı bir ekonomiye sahip Assur'da da ganimet olarak alınan zanaatkârlar değerlendirilmiş olmalıdır. Ayrıca ganimet olarak alınan kadın ve erkeklerden tarımda ve inşaat faaliyetlerinde de istifade edildiği söylenebilir. Böylelikle Assurluların ganimetleri alırken tek tek saydıkları, tarttıkları ve ganimet sayım işlemlerinin haremağaları tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Ganimetlerin bir diğer önemli grubunu hayvanlar oluşturur. Bu hayvanlar arasında koyun, öküz, koç, ördek, at, katır, eşek, deve ve keçi yer alır. Söz konusu hayvanlar çoğunlukla küçük ve büyükbaş ile yük ile binek hayvanlarından oluşurken az sayıda da kuş türü bulunmaktadır. Eldeki verilerden Assurluların kendi ülkesinde hayvan yetiştirmekle birlikte ganimet olarak aldığı hayvanlarla da bu ihtiyacını karşıladığı ortaya çıkmaktadır. Küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar hem besin amaçlı

hem de kemik, deri ve yünlerinden istifade etmek amacıyla da alınmış olmalıdır. M.Ö. I. binde at önemli bir ulaşım hayvanı olmakla birlikte orduda da hem binek hem de koşum hayvanı olarak da kullanılmıştır. Ayrıca Assurluların at ihtiyacı için çağdaşı Urartu ile sürekli mücadele içinde olduğu ve at ihtiyacını Manna Bölgesi'nden temin ettiği bilinmektedir. Bu bağlamda ganimet olarak alınan atların haberleşme, ulaşım ve askeri amaçlı kullanıldığı ileri sürülebilir. Aynı zamanda katır, eşek ve deve gibi hayvanlardan da yük taşıma amaçlı olarak istifade edilmiştir.

Yeni Assur Krallığı çevre bölgelere gerçekleştirmiş olduğu askeri seferlerde çeşitli renklerde süslü giysiler, çeşitli ağırlıklarda altın, gümüş, kalay, bronz ve demir gibi madenler, takılar, bronz kaplar, fildişinden tabaklar, sedirler, sandıklar, tahtlar, yataklar ile tekerlekli taşıtları da ganimet olarak ülkelerine getirmişlerdir. Bilindiği üzere Assur ülkesi fildişi, maden ve ahşap açısından fakirdir. Bu ihtiyaçlarını çevre bölgelerden vergi ya da haraç olarak temin ettiklerini çivi yazılı belgelerden bilmekteyiz. Eldeki verilerden Assurluların bu ihtiyaçlarını savaş ganimetleri olarak da tamamladıklarını anlamaktayız.

Yukarıdaki verilerden ganimetlerin Assur ülkesine naklinde iki tekerlekli taşıtlar ile kayık ve sallara kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak epigrafik ve tasvirli bulgular da her ne kadar geçmese de ganimetlerin naklinde katır, at ve deve gibi yük hayvanlarının da kullanılmış olması da muhtemeldir. Ayrıca ganimetler insan gücü kullanılarak yani insanlar tarafından da yaya olarak Assur ülkesine de getirilmiş olmalıdır.

KAYNAKLAR

- ACKERMAN, Susan, "Assyria in the Bible", *Assyrian Reliefs from the Palace of Ashurnasirpal II*, Eds. A. Cohen ve S. E. Kangas, London 2010, ss. 124-142.
- AMİN, Sutan Mohammad, "The Black Obelisk of Shalmaneser III at the British Museum", *Ancient History*, 2016.
- BARNETT, Richard David, *Assyrische Sculpturen in the British Musuem*, Bongers, 1975.
- BARNETT, Richard David, *Assyrische Palastreliefs*, Artia 1958.
- BONOMİ, J., *Nineveh and Its Palaces. The Discoveries of Botta and Layard Applied to the Elucidation of Holy Writ*, London 1853.
- BOTTA, Paul Emile, *Discoveries at Nineveh*, London 1850.
- BOTTA, P. E., FLANDİN, E., *Monument de Ninive, decouvert et decrit par M.P.E. Botta, mesure et dessine par M.E. Flandin*, Paris 1849.
- CASSİN, E., *Fisher Weltgeschichte 3, Die Altorientalischen Reiche II*, Frankfurt 1966.
- CURTİS, John, TALLİS, Nicola, *The Balawat Gates of Assurnasirpal II*, London 2018.
- DELAPORTE, L., *Mesopotamia The Babylonian and Assiyrrian Civilization*, Londra 1996.
- DUYMUŞ FLORİOTİ, H. Hande, "Yeni Assur Devri'nde Gerçekleştirilen Toplu Nüfus Nakillerinden Örnekler", *History Studies: International Journal of History*, C. 4, 2012.
- GADD, J. C., *The Stones of Assyria: The Surviving Remains of Assyrian Sculpture, their Recovery, and their Recovery and their Original Positions of Assyria*, London 1936.
- GÖKÇEK, Lütfi Gürkan, AKYÜZ, Faruk, "Assur Ordusu", *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 54, ss. 41-62, Ankara 2013.
- GRAYSON, A. Kırık, NOVOTNY, Jamie, *The Royal Inscriptions of Sennacherib, King of Assyria (704-681 BC)*, Part 1, Helsinki 2012.
- GRAYSON, A. Kırık, *Assyrian Rulers of the Early First Millenium BC I (1114-859 BC)*, London 2002a.

- GRAYSON, A. Kırık, *Assyrian Rulers of the Early First Millennium BC II (858-745 BC)*, Toronto 2002b.
- GREEN, A., “Julius Weber (1838–1906) and the Swiss Excavations at Nimrud in c.1860 together with Records of Other Nineteenth-Century Antiquarian Researches at the Site”, J. E. Curtis, H. McCall, D. Collon, L. a.-G. Werr (eds.), *New Light on Nimrud: Proceedings of the Nimrud Conference 11th–13th March 2002*, London 2018, ss. 23-29.
- KAÇMAZ LEVENT, Esra, *Yazılı ve Tasvirli Belgeler Işığında Yeni Assur Krallığı'nda Ordu ve Savaş*, (Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Van 2016.
- KESSLER, K. *Untersuchungen zur Historischen Topographie Nord Mesopotamies*, Paris 1980.
- KINAL, F. *Eski Mezopotamya Tarihi*, Ankara 1983.
- KÖROĞLU, Kemalettin, *Eski Mezopotamya Tarihi*, İstanbul 2006.
- LARSEN, T. *The Conquest of Assyria: Excavations in an Antique Land 1840-1860*, London 1996.
- LAYARD, Austen Henr, *Niniveh and its Remains I-II*, London 1849.
- LOUD, G., ALTMAN, C. B., *Khorsabad, Part II: The Citadel and the Town*, Chicago 1938.
- LUCKENBİLL, Daniel David, *Ancient Records of Assyria and Babylonia II*, Chicago 1968.
- MALLOWAN, Max, *Ivories from Nimrud (1949-1963): Ivories in Assyrian style*, London 1967.
- OLMSTEAD, Albert Ten, “The Calculated Frightfulness of Ashur Nasir Apal”, *JAOS*, Vol. 38, ss. 209-263, 1918.
- PARPOLA, Simo, *The Correspondence of Sagon II part I/ Letters from Assyrian and the West*, Helsinki 1987.
- PARROT, Andre, *Assur*, München 1961.
- POSTGATE, J. N., *Taxation and Conscription in the Assyrian Empire*, 1974.
- READE, Julian, *Assyrian Sculpture*, London 1983.
- RUSSEL, J. M., *Sennacheri's Palace without Rival at Nineveh*, Chicago 1991.
- RUSSEL, J. M., “Neuassyrische Kunstperiode. III. Reliefs” *Reallexikon der Assyriologie* 9, 1998, ss. 244-265.
- SAGGS, H. W. F., *The Might That Was Assyria*, Londra 1984.

SEVİN, Veli, *Assur Resim Sanatı*, Ankara 2010.

SEVİN, Veli, *Yeni Assur Sanatı I Mimarlık*, Ankara 1999.

STİLLMAN, Nigel. TALLIS, Nigel, *Armies Of The Ancient Near East 3000 BC to 539 BC*, England 1984.

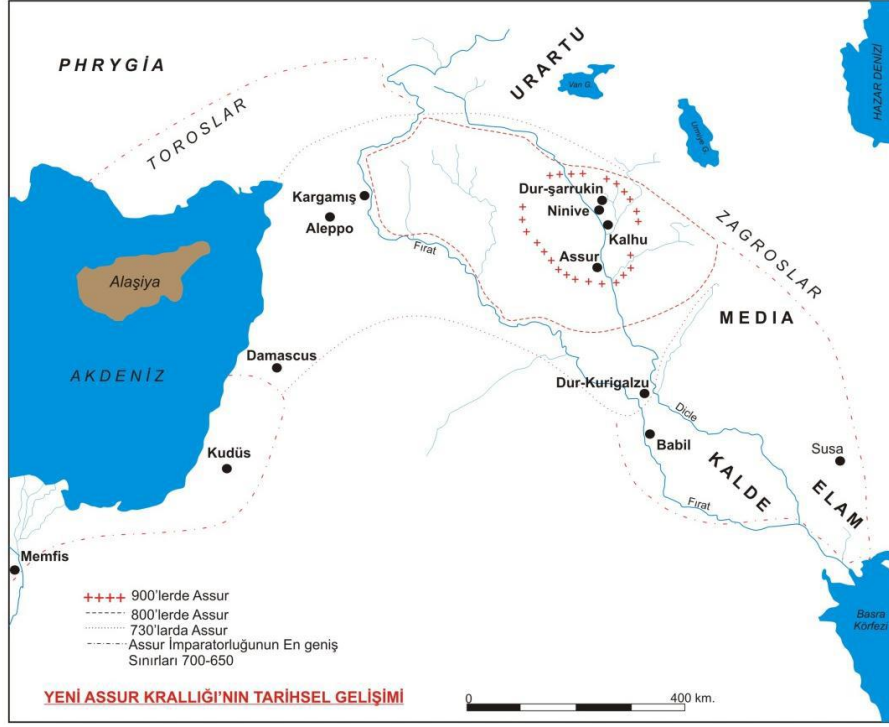
SÜRÜN, Yenal, *Arkeolojik Veriler Işığında Yeni Assur'da Av ve Avcılık*, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Van 2017.

TAŞ, İlknur, *Hitit Kralı IV. Tudhaliya Assur Devleti'ne ve Suriye'deki Vassal krallıklara Yönelik Politikası*, İstanbul 2008.

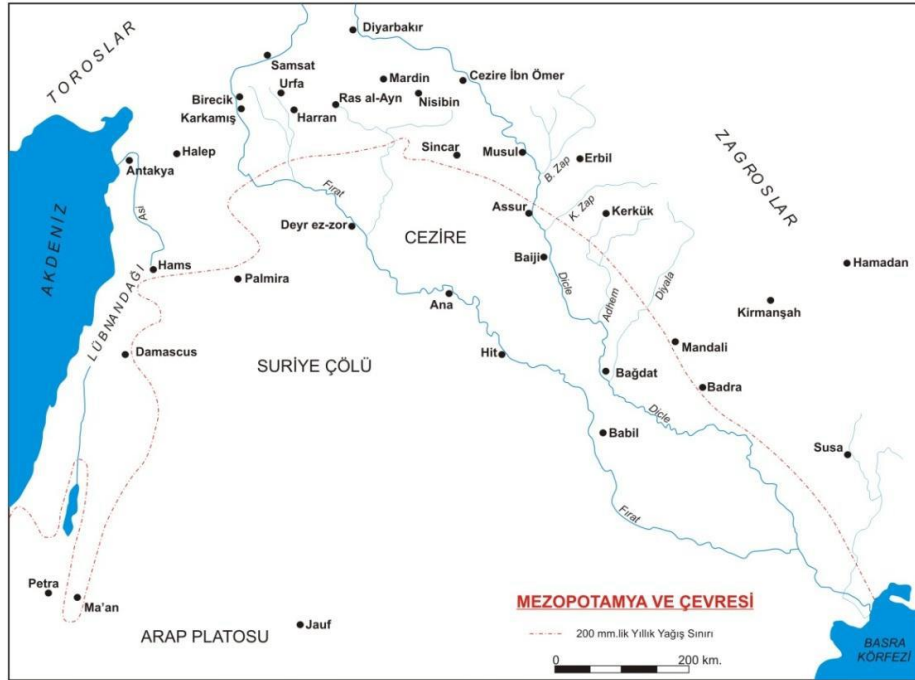
TUBB, Jonathan, "The Levant and Assyria", *The BP Exhibition: I am Ashurbanipal, king of the world, king of Assyria* (ed. Gareth Brereton), London 2018, ss. 118-137.

WALLIES BUDGE, E. A., *Assyrian Sculptures in the British Museum*, London 1914.

HARİTALAR

Harita 1. Assur Krallığı'nın Tarihsel Gelişimi (Sürün 2017)

Harita 2. Mezopotamya ve Çevresi (Sürün 2017)

TABLÖLAR

TABLO 1: YENİ ASSUR DÖNEMİ YAZILI KAYNAKLARDAN GEÇEN VE YENİ ASSUR KRALLARI ÇEVRE BÖLGELERE YAPTIĞI SEFERLER								
Yeni Assur Kralları								
II. Assur-dan (M.Ö. 934-912)	II. Adad-nirari (M.Ö. 911-891)	II. Tukulti-ninurta (M.Ö. 890-884)	II. Asur-nasir-apli (M.Ö. 883-859)	III. Şalmeneser (M.Ö. 858-824)	V. Şamsi-Adad (M.Ö. 823-811)	V. III. Adad-nirari (M.Ö. 810-783)	II. Sargon (M.Ö. 721-705)	Sennaherib (M.Ö. 704-681)
Ruqahu	Qumanu	Nairi	Uhumana	Kaia	Nairi	Damascus	Kommagene	Elam
Aramaeans	Bazu	Suru	Hargaia	Habuska	Marduk	Chaldea	Damascus	Babil
Halhalaus	Sarbalu	Usala	Harmasia	Gilzanu	Balatu			Judah
.....	Didahu	Laqu	Gilzanu	Habinu	Iqbi			Tu'umuna
.....	Ahzu	Qatmu	Habusku	Til-Abnian				Rahbu
.....	Ragamatu	Lathu	Hindanu	Gaunu				Yadaqu
.....	Sikanu	Sadikannu	Subru	Sarugean				Ubudu
.....	Lagu		Nardun	Gurş-Adad				Gibre
.....	Sirqu		Nairi	Qalpurunda				Malihu (malahu)
.....			Kibaku	Unqite				Gurumu
.....			Laqu	Mutallu				Übulu
.....			Carchemish	Gargumite				Damunu
.....			Bit-Adini	Haiuanu				Gambulu
.....			Til-abni	Sam'alite(e)				Hindaru
.....			Hatti	Aramu				Ru'u'a
.....			Hazaa	Bit-Agusili				Paqudu
.....			Kunulua	Gurgumite				Hamranu
.....				Mutallu				Haqaranu
.....				Taha				Nabatu
.....				Hazazu				Lita
.....				Wula				
.....				Batamu				
.....				Bit-Gabbarlı				
.....				Silqia				
.....				Kaki				
.....				Habuska				
.....				Langibu-rias				
.....				Paddian				

Tablo 1. Yeni Assur Dönemi Yazılı Kaynaklardan Geçen ve Yeni Assur Kralları Çevre Bölgelere Yaptığı Seferler

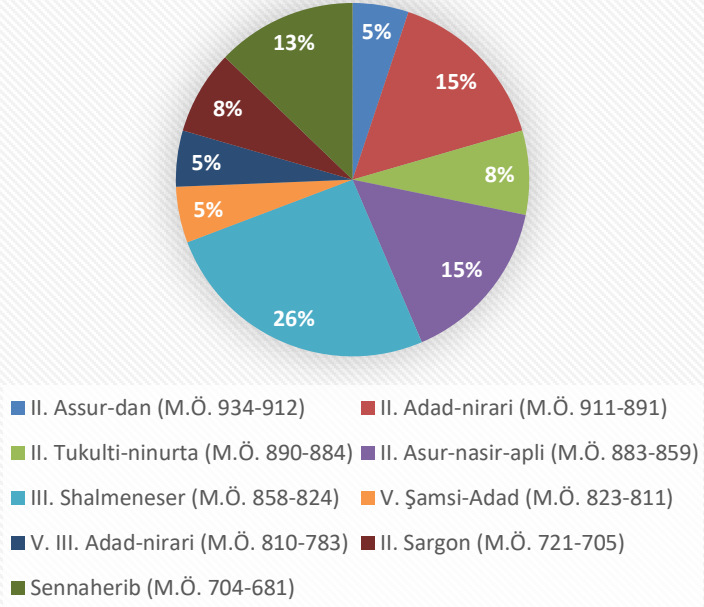
TABLO 2: YENİ ASSUR DÖNEMİ EPIGRAFIK VE TASVİRLİ KAYNAKLARDAN GEÇEN GANİMET TÜRLERİ					
Ganimet Türleri					
İnsanlar	Hayvanlar	Tekstil Ürünleri	Maden ve Metal Eserler	Ahşap ve Fildişi Eserler	Tekerlekli Taşıtlar
Saraylı Kadınları	At	Dokuma Giysi	Gümüş	Fildişi Tabak	İki Tekerlekli Taşıt
Erkekler	Koyun	Mor Yün	Altın	Fildişi Sedir	Atlı Tekerlekli Taşıt
Kızlar	Öküz	Süslü Giysiler	Altın Mina	Fildişi Sandık	
Kadın Kâhyalar	Ördek	Keten	Gümüş Mina	Altın işlemeli Fildişi Taht	
Hizmetçiler	Katır	Yün Harman	Bronz	Gümüş işlemeli Fildişi Taht	
Haremağaları	Eşek	Tunik	Kalay	Şimşir Tahtasında Yatak	
Kadın Müzisyenler	Deve		Bronz Kap	Şimşir Tahtasında Tabak	
Zanaatkarları	Oğlak		Demir	Sedir (Kanepe)	
Çocuk	Keçi		Bronz Mina	Kereste	
.....	Koç		Altın Bilezik		
.....	Boğa		Altın Yüzük		
.....			Altın Gerdanlık		
.....			Altın Hançer		
.....			Bronz Küvet		
.....			Bronz Kova		
.....			Bronz Fırı		
.....			altın taçlı (çelenkli taht)		
.....			gümüş kase (kadeh)		
.....			Kâse		
.....			Vazo		
.....			Kazan		
.....			Bakraç		
.....			Libasyon Kap		
.....			Küp		

Tablo 2. Yeni Assur Dönemi Epigrafik ve Tasvirli Kaynaklardan Geçen Ganimet Türleri

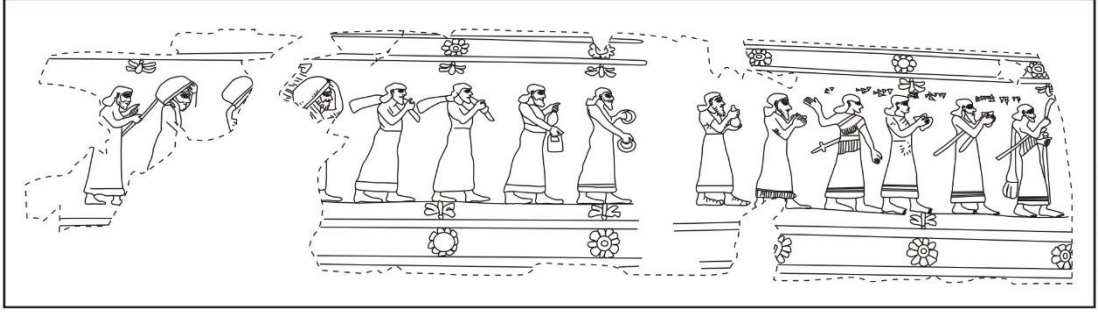
GRAFİK

GRAFİK 1: YENİ ASSUR KRALLARINA AİT ÇİVİLİ YAZILI METİNLERİN SAYISAL DEĞERLERİ

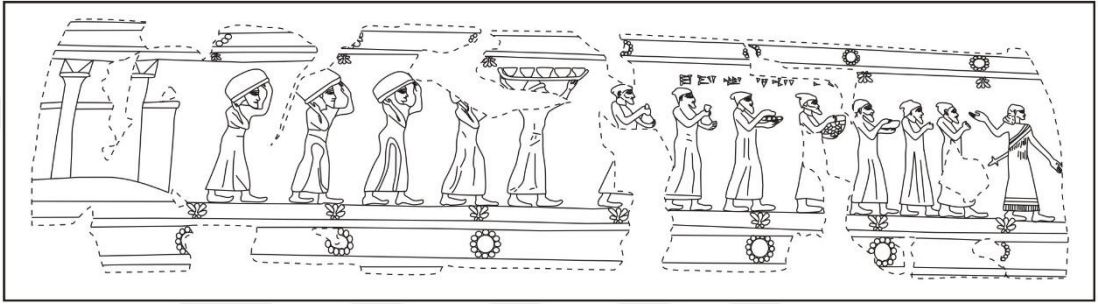

Grafik 1. Yeni Assur Krallarına ait Çivili Yazılı Metinlerin Sayısal Değerleri

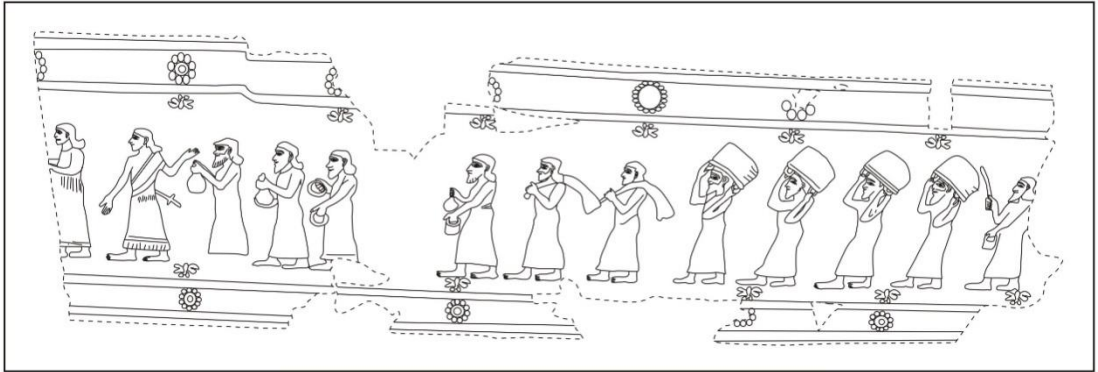
ÇİZİMLER

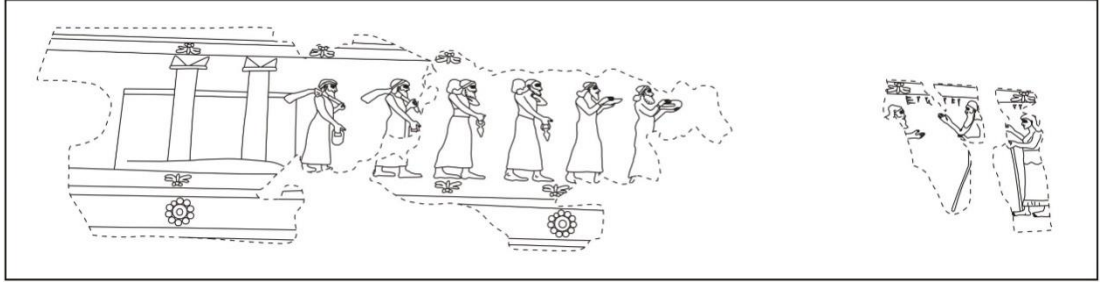
Çizim 1. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Sarugu şehrinden ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

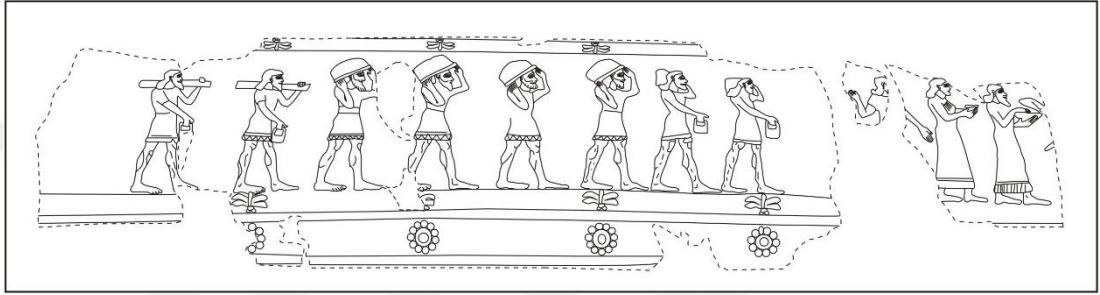
Çizim 2. Balawat Tunç Kapı kabartmasında bilinmeyen bir şhirden ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

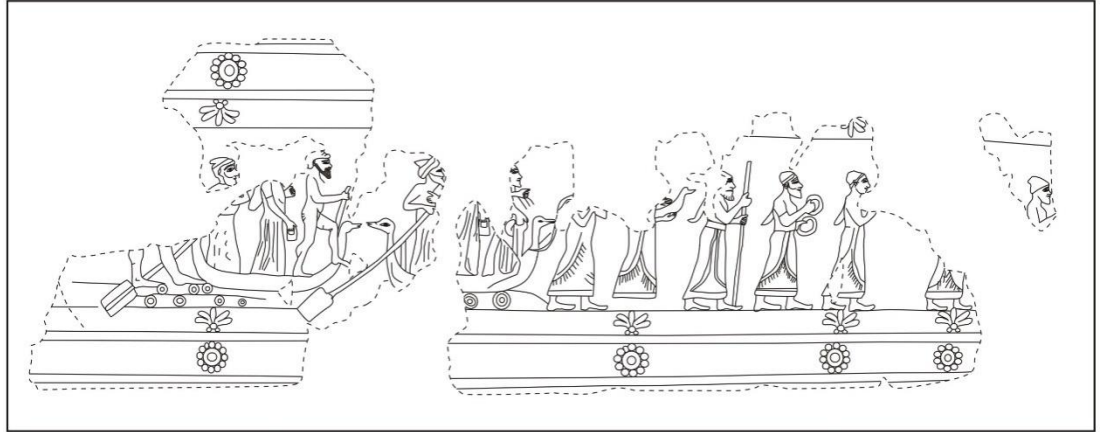
Çizim 3. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Suhu şehrinden ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

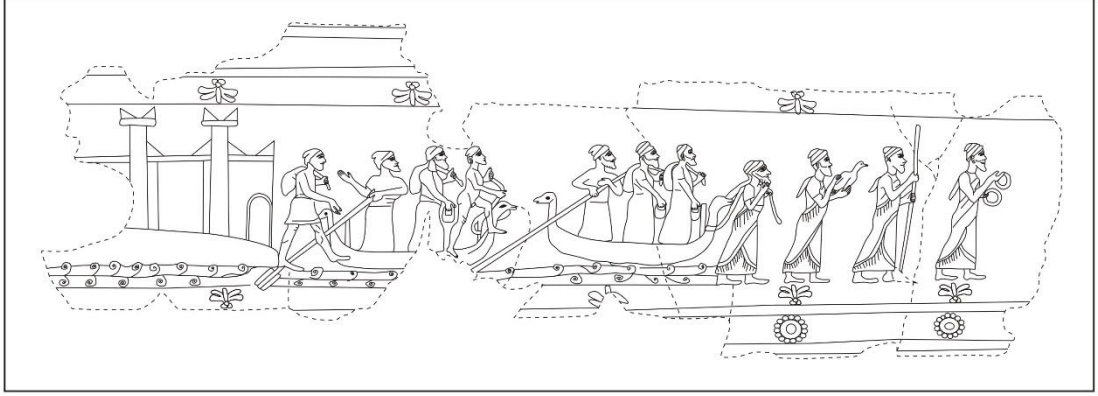
Çizim 4. Balawat Tunç Kapı kabartması Karkamıştan ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

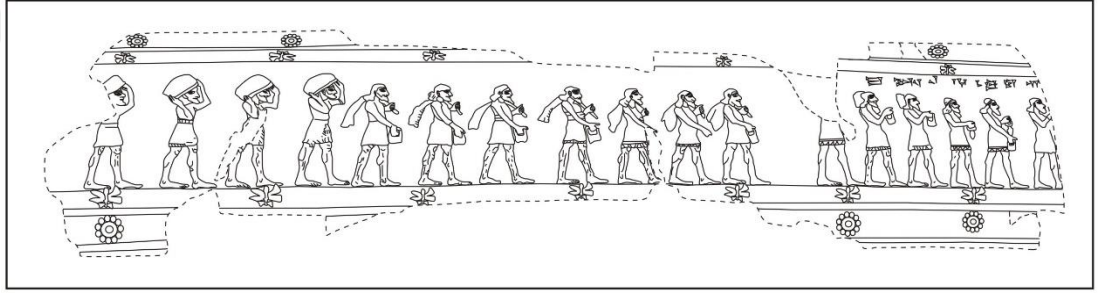
Çizim 5. Balawat Tunç Kapı kabartmasında ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

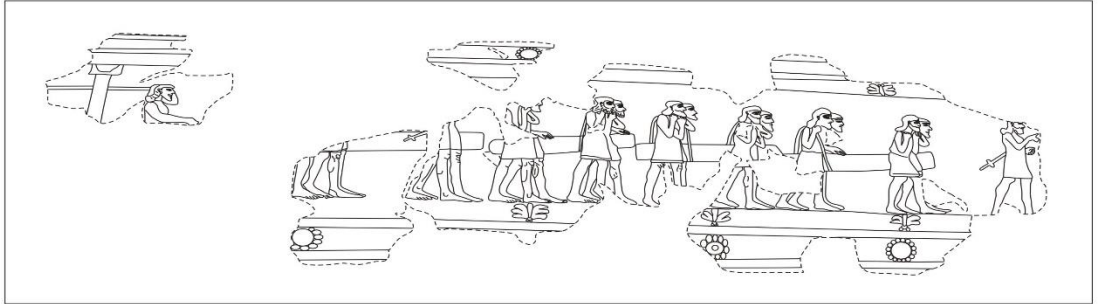
Çizim 6. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Fenike'den ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

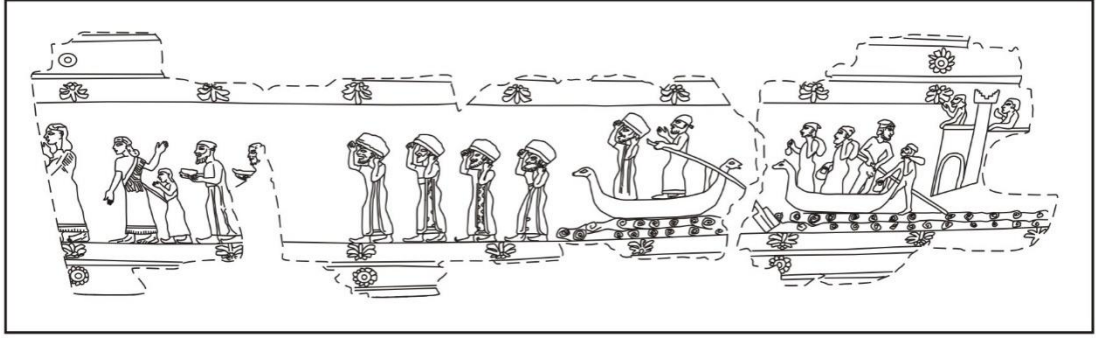
Çizim 7. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Fenike'den ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

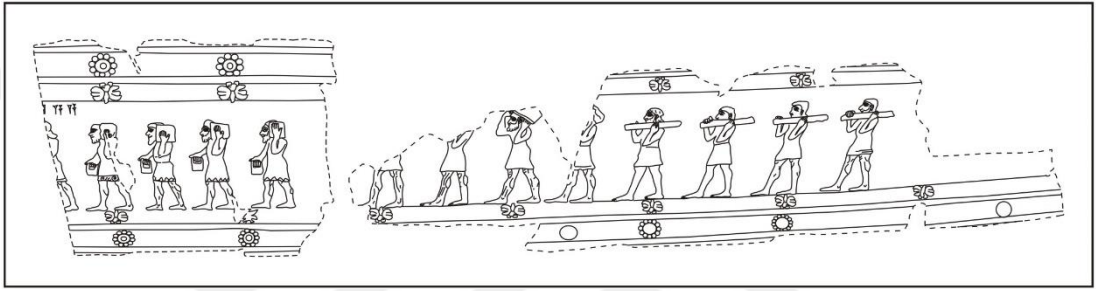
Çizim 8. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Suhu'dan ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

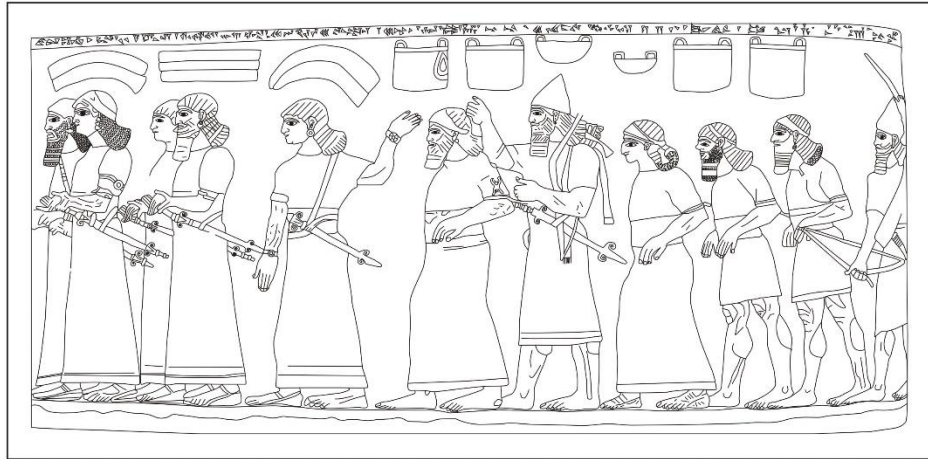
Çizim 9. Balawat Tunç Kapı kabartmasında ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

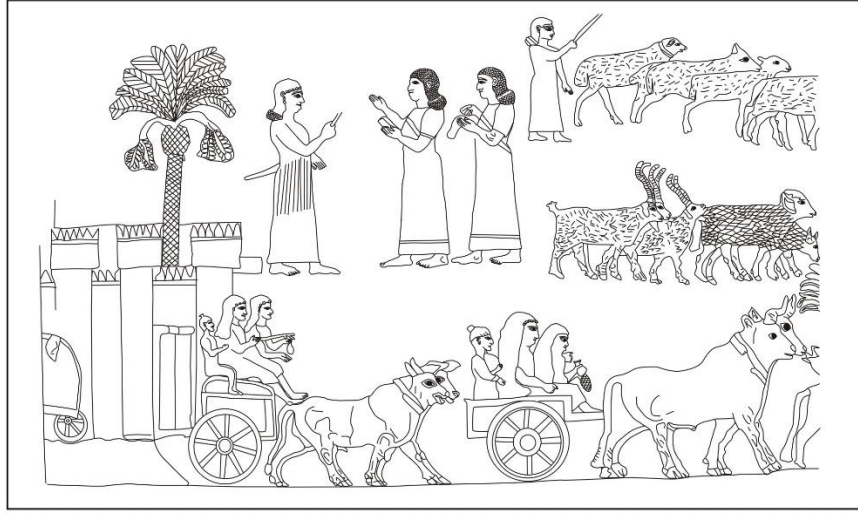
Çizim 10. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Fenike'den ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

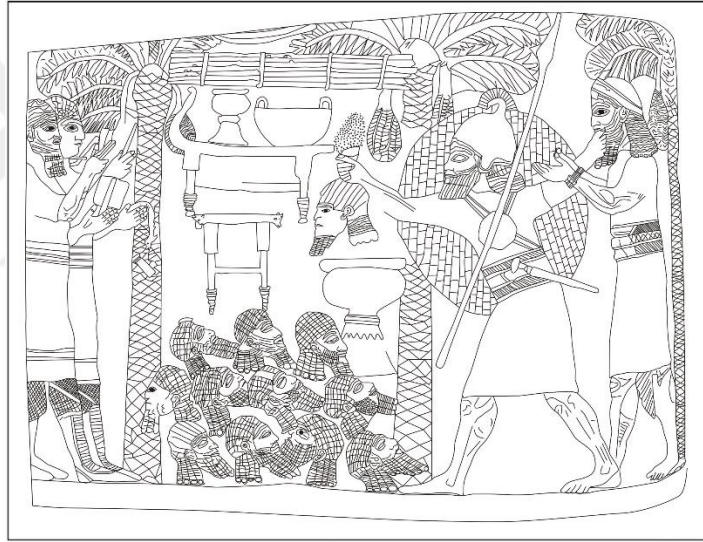
Çizim 11. Balawat Tunç Kapı kabartmasında Azamu'dan ganimet alımı (Curtis ve Tallis 2008)

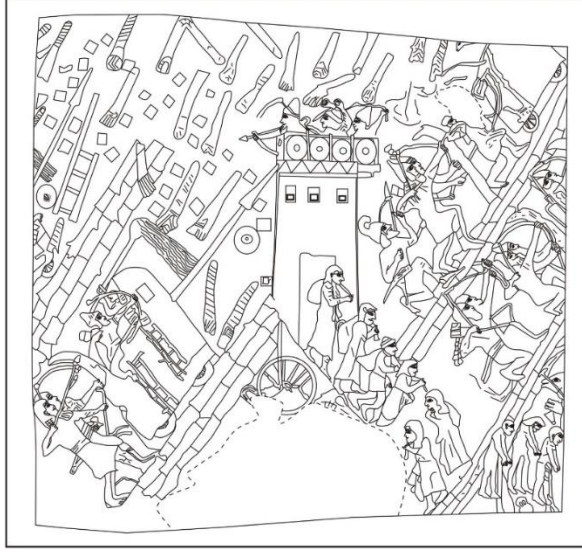
Çizim 12. Nimrud Kuzeybatı Sarayı Taht Odasında ganimet (Barnett, 1975)

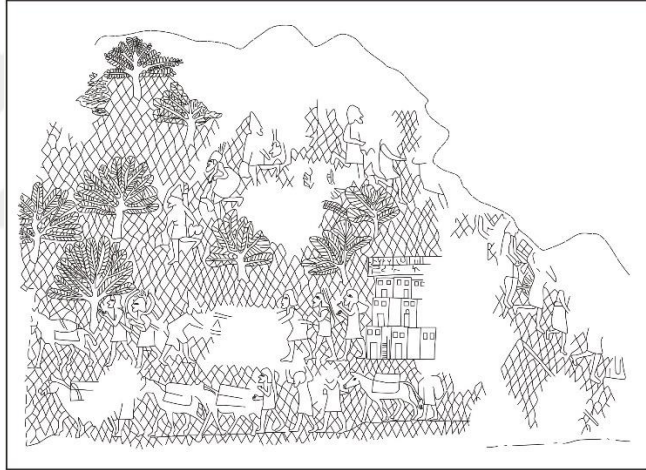
Çizim 13. Nimrud Merkezi Saray kabartmasında ganimet (Barnett, 1975)

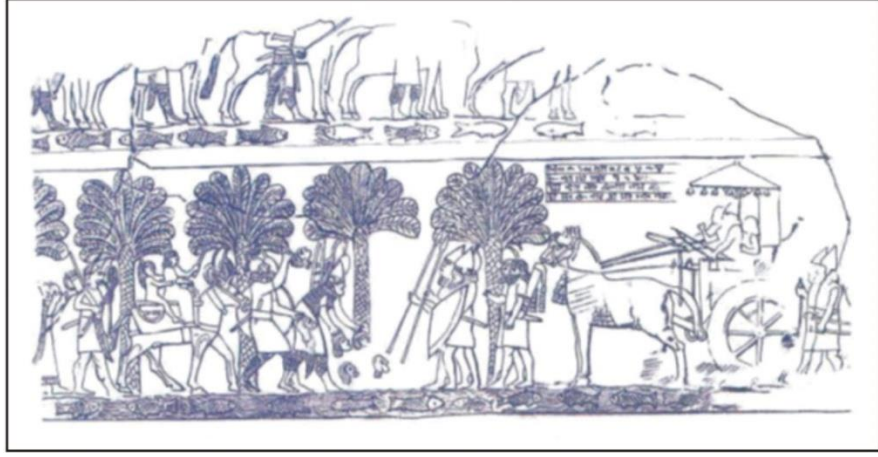
Çizim 14. Nineveh Güneybatı Sarayı Oda XXXVI ve XXXVIII (Barnett, 1975)

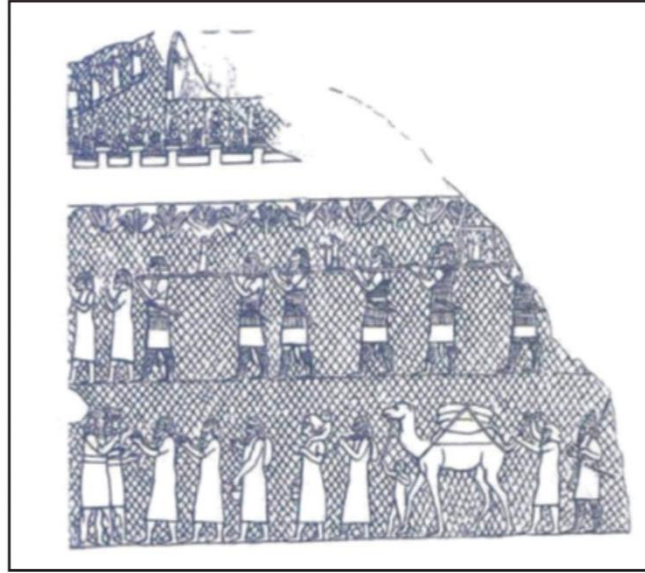
Çizim 15. Nineveh Güneybatı Sarayı Oda XXXVI ve XXXVIII (Barnett, 1975)

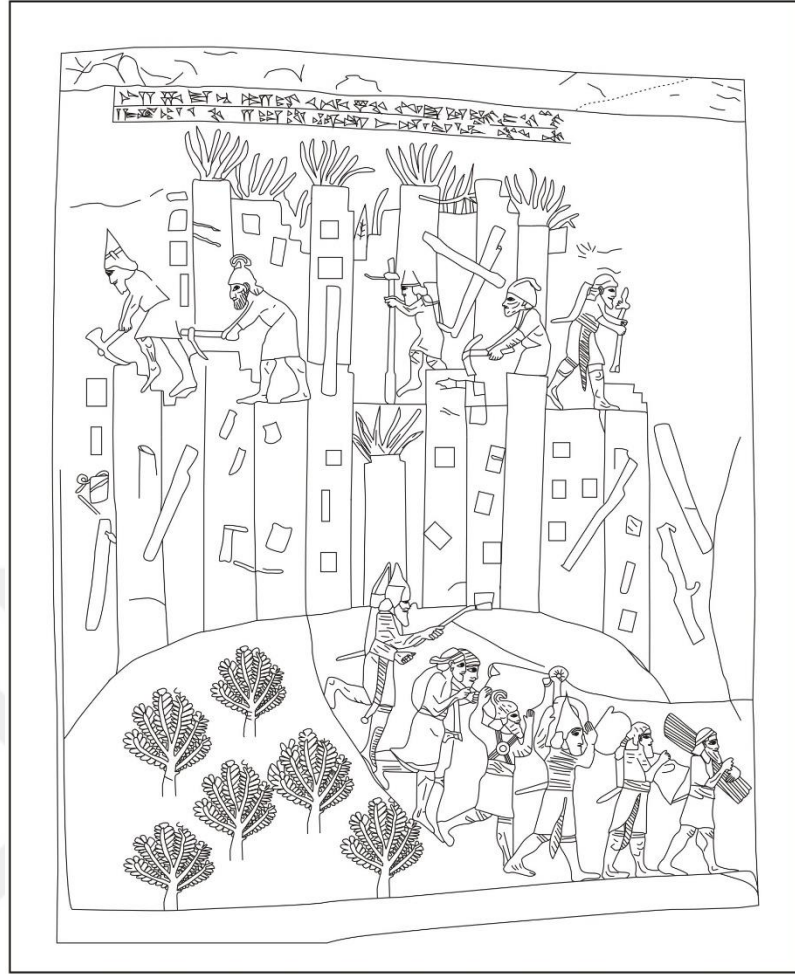
Çizim 16. Ataun kentinden ele geçirilen ganimetler (Sevin 2010)

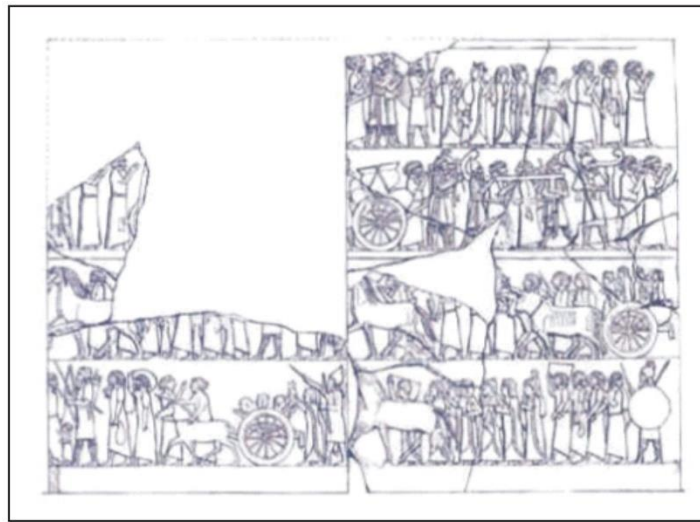
Çizim 17. Sahrina kentinden ganimet (Sevin 2010)

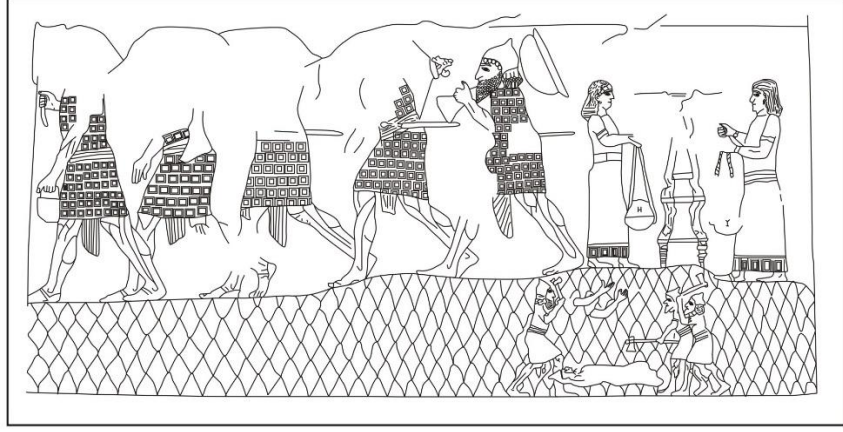
Çizim 18. Ganimet sayımı (Sevin 2010: Res. 199)

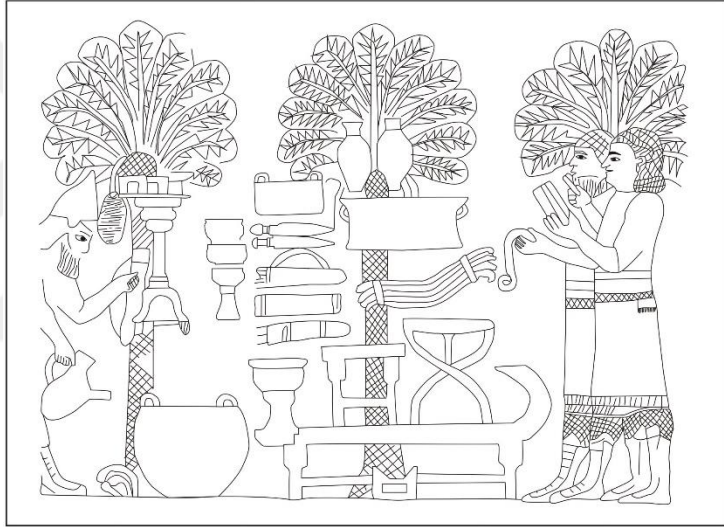
Çizim 19. Nineveh Assurbanipal Sarayı (Barnett, 1975)

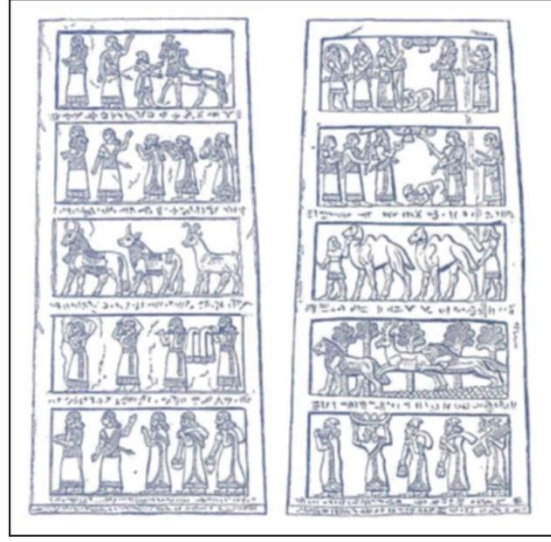
Çizim 20. Nineveh Kuzey Sarayı kabartmasında ganimet (Sevin, 2010)

Çizim 21. Dur-Şarrukin Sarayı kabartmasında (Sevin, 2010)

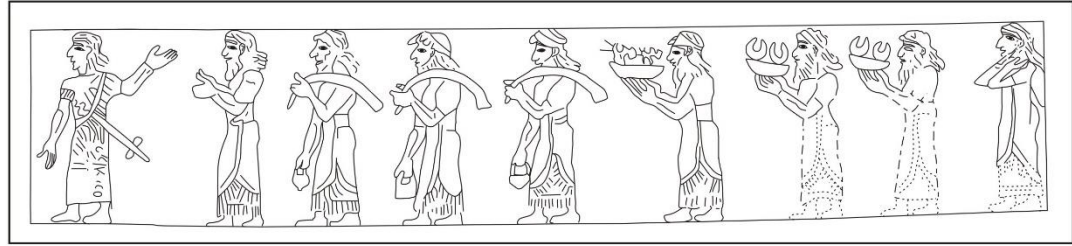
Çizim 22. Kalhu Orta Saray kabartmasında ganimet (Sevin, 2010)

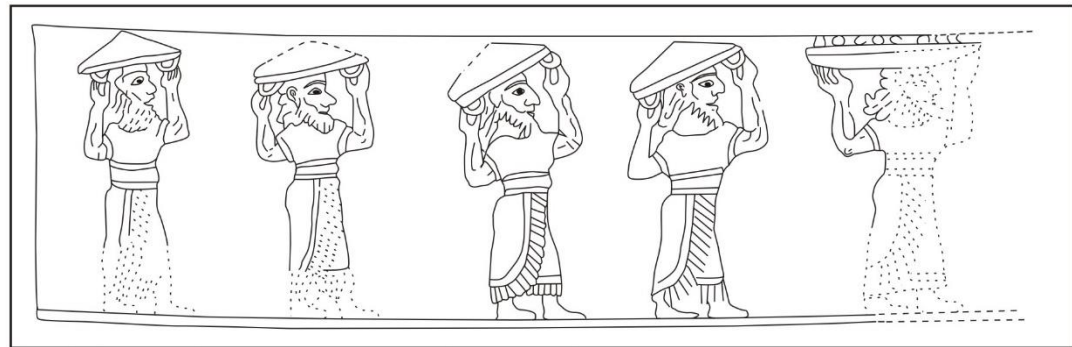
Çizim 23. Dikilitaş kabartmasında ganimet alımı (Sevin 2010)

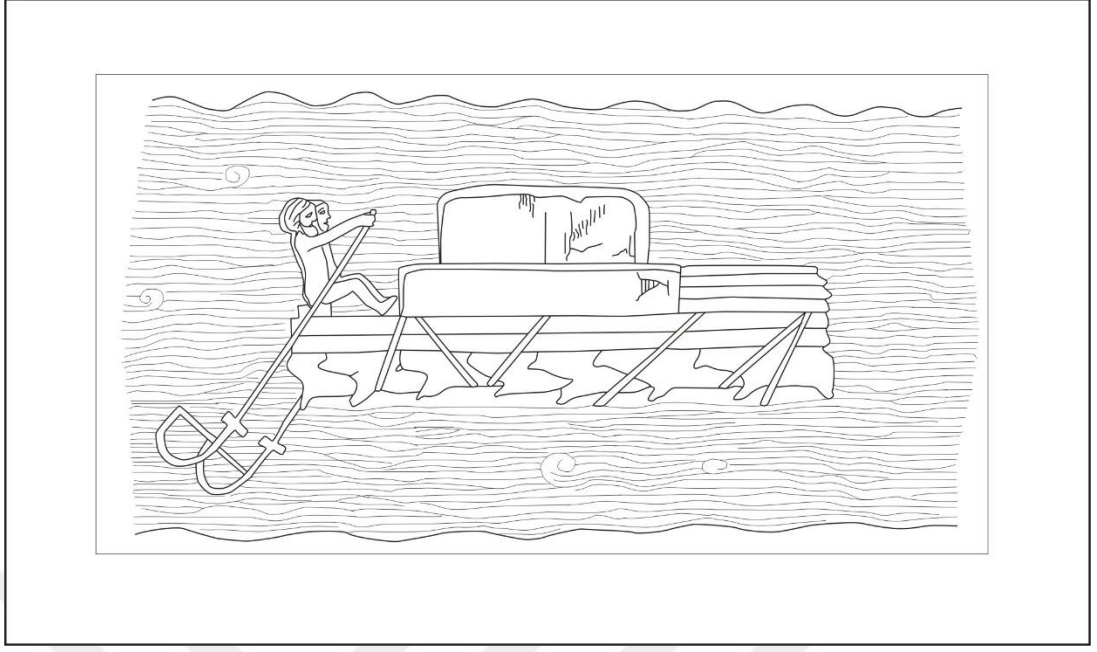
Çizim 24. Fildişi üzerinde ganimet (Mallowan 1967)

Çizim 25. Fildişi üzerinde ganimet (Mallowan 1967)

Çizim 26. Fildişi üzerinde ganimet (Mallowan 1967)

Çizim 27. Sal (Kelek) (<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/32.143.4>, Pl. LXII/Fig. 2)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad Soyad : Suat AYAKAN

Uyruğu : T.C.

Doğum Yeri ve Yılı : [REDACTED]

E-posta : [REDACTED]

Eğitim Derecesi Yılı

Kurum/Program

Mezuniyet

Yüksek Lisans	Bitlis Eren Üniv./Atatürk Üniv. Arkeoloji ABD	2020
Lisans	Yüzüncü Yıl Üniv. /Arkeoloji Bölüm	2016
Lise	Van Abdurrahman Gazi İMKB Lisesi	2011

Meslek Deneyim Yıl

Çalıştığı Yer

Görev

2013-2015	Van Çavuştepe Kalesi Kazısı	Arkeolog
2016	Van Körzüt Klaesi Tapınak Alanı Kurtarma Kazısı	Arkeolog
2017-2018	Van (Tuşba ve Muradiye İlçeleri) Urartu Yol Güzergahları Yüzey Araştırması	Arkeolog
2019	ABMA İnşaat restorasyon limidet Şirketi İstanbul Ayasofya müzesi faith medresesi rakonstrüksiyon inşaatı yapılması (Taş temeli ortaya çıkartma kazısı)	Arkeolog
2019	ABMA İnşaat restorasyon limidet Şirketi İstanbul (Arkeoloji müze müdürlüğün) bünyesinde Topkapı Sarayı Sur-i Sultani	

Surları Restorasyon ve Çevre
Düzenlemesi İşi (darphane-i amire
ile burçların içi kazısı)

Arkeolog

2019-2020

ABMA İnşaat restorasyon limidet Şirketi
İstanbul (Arkeoloji müze müdürlüğün)
bünyesinde Bozdoğan Su Kemerı III
Restorasyon Çalışması (Payanda /Ayak,
Kemer içi ve Kemer Üzeri Kazısı)

Arkeolog

Yabancı Dili

İngilizce

Yayınlar:

-PINARCIK, P., GÖKCE, B., AYAKAN, S., “Geç Hitit Dönemi Tasvir Sanatında Betimlenmiş Av Sahneleri Üzerine Bir Değerlendirme” *Prof. Dr. Recep Yıldırım’a Armağan*, Ankara: Bilgün Kültür Sanat Yayıncılık, 389-413, 2017.

- AYAKAN, S., EKİNCİ, M., “Ok Uçları” *Zaiahina'nın Bronzları. Doğubayazıt Urartu Metal Eserleri*, Ahmet Köroğlu Koleksiyonu, İstanbul: Doğubeyazıt Kültür Yayıncılık, 170, 2018.

Diğer Faaliyetler:

İş/Staj Deneyimlerim:

Van Müzesi (Envanter Çalışması)

Van Ayanis Kalesi yazıtlı bullalar çizim çalışması (2015-2016)

Van Kalesi Höyüğü Küçük buluntuların çizim çalışması (2016)

Van Çavuştepe Kalesi Mimari ve Seramik Corel Draw Çizimleri çalışması (2014-2015)